

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ

Fakulta sociálních studií
Katedra environmentálních studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Hodnocení vztahu mezi rozvojem environmentálního hnutí a popularitou eko-komunit.
Srovnání Dánska a České republiky

Vypracovala: Klára Slavičková

Vedoucí práce: Mgr. Ing. Jan Blažek

Brno 2018

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Janu Blažkovi za odborné vedení, za čas, který věnoval konzultacím a za poskytování kvalitní zpětné vazby k rozpracovaným verzím práce. Dále bych nerada opomenula finanční a psychickou podporu, které se mi dostalo ze strany mé rodiny jak při sběru dat, tak i při psaní práce a vlastně v průběhu celého vysokoškolského studia. V neposlední řadě jsem velmi vděčná svému příteli Aleši Macenauerovi za to, že mi zvládnul být oporou po celou dobu tvorby práce.

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a na základě citovaných zdrojů, jejichž soupis je uveden na konci práce.

Rozsah hlavního textu práce včetně poznámek pod čarou, bez anotace, obsahu, jmenného rejstříku, seznamu použitých zdrojů a příloh je 15 240 slov.

V Olomouci dne 3. května 2018

.....

Klára Slavičková

Anotace

Tato bakalářská práce zkoumá vztah mezi environmentálním hnutím a eko-komunitami. Výzkum této problematiky byl proveden ve dvou vybraných evropských zemích – v Dánsku a v České republice. Teoretická část práce se zaměřuje na historický vývoj a na současnost environmentálního a eko-komunitního hnutí v obou zemích. Práce zahrnuje i vlastní kvalitativní výzkum. Metodou sběru dat jsou v něm polo-strukturované rozhovory s lidmi, kteří v nějaké formě eko-komunity žijí. Byly provedeny v eko-komunitách v Dánsku i České republice a týkali se vztahu respondentů, obyvatel komunit i eko-komunitního hnutí jako takového k činnostem environmentálního hnutí. Prostřednictvím analýzy výpovědí z těchto rozhovorů byly některé souvislosti mezi eko-komunitami a environmentálním hnutím odhaleny a vysvětleny.

Klíčová slova: eko-komunity, environmentální hnutí, Česká republika, Dánsko, eko-vesnice, co-housing, záměrná komunita, organizace environmentálního hnutí

Annotation

In this thesis the relationship between environmental movement and eco-communities is analyzed. The study of this issue was made in two selected European countries – Denmark and Czech Republic. The thesis focuses firstly on historical context and also on a current situation of the environmental and the eco-community movement in both countries. The thesis includes a qualitative research. The method of semi-structured interviews was used in it to collect the data. These interviews were carried out in eco-communities in Denmark and Czech Republic and were dealing with the topic of the relationship that respondents, the inhabitants of the communities and the eco-community movement in general have with the environmental movement activities. The relationship between eco-communities and the environmental movement is in the end described according to the findings from the interviews.

Keywords: eco-communities, environmental movement, Czech Republic, Denmark, ecovillage, co-housing, intentional community, environmental movement organization

Obsah

Úvod.....	9
1. Teoretická část.....	13
1.1. Definice pojmů.....	13
1.1.1. Eko-komunita	13
1.1.2. Ekokomunitní hnutí.....	17
1.1.3. Environmentální hnutí.....	20
1.2. Hnutí v jednotlivých zemích	22
1.2.1. Environmentální hnutí.....	23
1.2.2. Komunitní hnutí	30
1.2.3. Shrnutí	36
2. Praktická část.....	39
2.1. Metodologie.....	39
2.1.1. Rozhovory	39
2.2. Interpretace rozhovorů.....	41
2.2.1. Neziskové organizace a účast v přímých akcích	42
2.2.2. Hodnoty a motivy k zakládání komunit	45
2.2.3. Eko-komunitní hnutí.....	47
2.2.4. Dění v komunitě	49
2.2.5. Shrnutí	51
2.3. Diskuze.....	52
Závěr.....	54
Použité zdroje.....	56
Jmenný rejstřík	59
Seznam tabulek a obrázků	60
Přílohy	I

Úvod

Lidé žijí v různých formách společenství a komunit už od pradávna. Vedli a vedou je k tomu různé osobní, sociální, ekonomické, spirituální či jiné pohnutky. Již v 19. století začaly mimo jiné vznikat i komunity, pro které tyto pohnutky k vytvoření byly explicitně environmentální - eko-komunity (Farkas 2017). Jsou to taková společenství, která lidé vytváří proto, aby jim usnadňovala život v souladu s jejich environmentálními postoji.

K největšímu rozšíření takovýchto míst pro život, v blízkém kontaktu s lidmi a zároveň v souladu s přírodou, došlo v druhé polovině minulého století. V té době vznikly a rozšířily se koncepty ekovesnic, co-housingů a eko-komunitní snahy se začaly přetvářet do formy globálního hnutí (Bates 2003). Bylo to ve stejné době, kdy v mnoha zemích v Evropě, Americe a Austrálii startovala nová vlna environmentálních a jiných sociálních hnutí (Eyerman a Jamison 2000). Jaký je vztah mezi těmito dvěma jevy - vlnou environmentálních hnutí a šířením eko-komunitního stylu života – bude zjišťovat tato práce.

Téma eko-komunit jsem zvolila především proto, že je mi blízké osobně. Věřím, že blízké sousedské vztahy mohou usnadňovat život a sama bych v budoucnu ráda aspekty komunitního bydlení ve svém životě praktikovala. Strávila jsem několik měsíců v eko-komunitách ve Francii a Dánsku. Z vlastního pozorování a neformálních rozhovorů s členy navštívených komunit jsem zjistila, že někteří z nich jsou nebo byli činní v environmentálním hnutí a jiní zase vnímají život v eko-komunitě jako formu environmentálního aktivismu. Tak se zrodil nápad, zkoumat toto propojení a pokusit se zjistit, jakou roli eko-komunitní uskupení v environmentálním hnutí hrají.

Cílem práce je podhalit tento vztah na příkladu situace ve dvou evropských zemích, České republice a Dánsku. Tyto země jsem vybrala jednak proto, že jde o evropské země srovnatelné hustoty zalidnění. Ale především proto, že značně odlišný socio-politický historický vývoj způsobil, že v Dánsku se eko-komunitnímu způsobu života daří a dokonce zde vznikly nejvýznamnější koncepty ekovesnice a co-housingu, díky nimž se podařilo rozšířit eko-komunitní vize globálně. Naopak v České republice jsou co-housingy a ekovesnice zatím jen o něco málo více než sny několika „alternativců“. Zda a do jaké míry souvisí tento stav s vývojem environmentálních hnutí v jednotlivých zemích, se pokusí zjistit tato práce.

Jedním z předpokladů, z něhož vycházím je, že environmentální hnutí v České republice je a bylo méně rozvinuté než to v Dánsku. Cílem praktické části pak bude zjistit,

zdali je tento rozdíl jedním z důvodů, proč je mezi danými zeměmi i takový rozdíl v popularitě eko-komunitního stylu života.

Lze předpokládat, že mezi eko-komunitami a environmentálním hnutím existuje vztah. To zejména proto, že obě sdílí některá hodnotová východiska a postoje vůči většinové společnosti. Kromě tohoto ideologického souladu, jsou některé komunity s environmentálním hnutím spjaty i přímo. Například Jane Sargisson (2000) zkoumala záměrné environmentální komunity prostřednictvím rozhovorů a pozorování. Z výsledků jejího zkoumání mimo jiné vyplývá i jejich napojení na environmentální hnutí:

„Všechny popsané komunity jsou propojeny – často neformálně – s environmentálními organizacemi. Toto spojení je přítomné například ve formě individuálního přátelství s někým z Greenpeace, které ústí v propojení s komunitou tak, že se v jejím prostoru odehrávají různá formální i neformální setkání této organizace. Obyvatelé komunit jsou často sami členy různých organizací a kanceláře těchto organizací jsou poté v některých případech dokonce situovány do prostor komunit. I úroveň politické aktivity je u záměrných komunit a jejich členů vysoká. Ať už ve formě účasti na různých projektech, v přímých akcích a protestech nebo ve formě pořádání vlastních akcí v prostorách komunit.“

(Sargisson 2000, 51)¹

Judit Farkas (2017) také uvádí příklady přímého napojení obyvatel komunit na environmentální hnutí. V jejím případě je však vytváření eko-komunit pro některé její obyvatele spíše alternativou k neúspěšnému přímému environmentálnímu aktivismu, kterého se dříve účastnili.

Co se týče Dánska, propojení mezi komunitami a environmentálním aktivismem je patrné i zde. Jamison (2001) se zaměřoval především na studium environmentálního hnutí v Dánsku a dalších zemích. Komunitami a eko-komunitami se zabýval pouze okrajově, některá propojení však naznačuje:

„Peder Agger, učitel biologie na universitě v Roskilde, byl jedním ze zakladatelů v té době velmi významné environmentální organizace NOAH a pomáhal také při zakládání produkčního kolektivu Svanholm², které je nyní centrem ekologického zemědělství.“

(Jamison 2001, 4)³

---

¹ překlad vlastní

² jedna z komunit, ve které byl proveden výzkum

Mimo publikace uvedených autorů a autorek vědeckých publikací pracuji v teoretické části s mnoha dalšími dostupnými zdroji. Některé informace získám z webových stránek jednotlivých eko-komunit nebo ze stránek, které se tématem komunitního stylu života zabývají. Mezi ty patří v Dánsku mimo jiné i webová stránka organizace LØS⁴, která komunity sdružuje nebo stránky koncernu Gaia Trust, který stál u zrodu Dánské i celosvětové sítě eko-komunit. V České republice jde o různé popularizační weby, které přinášejí informace o zahraničních projektech a poskytují poradenství nebo diskusní fóra pro lidi se zájmem o alternativní komunitní styl života. Jedná se zejména o portály www.cohousing.cz nebo www.ekovesnicky.cz. Organizace zaměřené na šíření eko-komunitní vize a podporu stávajících eko-komunit existují i na globální úrovni. Tyto organizace, mezi které patří například *Global Ecovillage Network* (GEN) nebo *Fellowship for Intentional Communities* (FIC), mimo jiné podporují vědecký výzkum, vydávají newslettery, pořádají konference nebo provozují webové stránky. Jedná se o další významné zdroje informací pro tuto práci.

V teoretické části této práce nejprve definuji užívané pojmy. V druhé půli této části představím některé aktéry environmentálních hnutí v jednotlivých zemích a porovnáím i některé environmentální indikátory obou zemí. Zároveň nahlédnu i do historie eko-komunitního hnutí v Dánsku i České republice. Tyto informace mi poslouží k poznání kontextu, ve kterém existují a ve kterém vznikaly eko-komunity, ve kterých bude probíhat kvalitativní výzkum.

Na teoretická data tedy navážu poté v části praktické. Ta je založena na vlastních datech. Konkrétně se jedná o výpovědi obyvatel pěti dánských a čtyř českých eko-komunit. Zde popíši nejprve metodologii svého výzkumu a poté provedu analýzu rozhovorů. Nakonec zhodnotím, jak se mi podařilo dosáhnout vymezených cílů a navrhnu možné směřování dalšího výzkumu.

---

³ překlad vlastní

⁴ Landsforening for Økosamfund

1. Teoretická část

V teoretické části této práce bude nejprve představen význam užívaných pojmů. Až bude jasné, co se v tomto případě skrývá pod pojmy komunita, eko-komunita, environmentální a eko-komunitní hnutí bude následovat vzhled do obou hnutí v obou zemích.

1.1. Definice pojmů

1.1.1. Eko-komunita

Následující kapitola se věnuje pojmu eko-komunita. Jedná se o takzvanou záměrnou komunitu, jejíž obyvatelé se snaží žít environmentálně příznivým stylem života. Při objasňování pojmu záměrná komunita či eko-komunita, je na místě nejprve vysvětlit význam slova komunita. Přesto, že se jedná o jeden ze základních sociologických pojmů, jeho vymezení je značně problematické a chápání jeho významu se stále proměňuje (Petrušek et al. 1996, s. 512).

Velký sociologický slovník definuje komunitu jako „sociální útvar charakterizovaný jednak zvláštním typem vazeb uvnitř, mezi členy, jednak specifickým postavením navenek, v rámci širšího sociálního prostředí.“ (tamtéž). Pevné vazby a specifická sociální struktura uvnitř komunity, snadná odlišitelnost od a specifické postavení vůči okolí je charakteristické i pro záměrné komunity a eko-komunity. Stejně tak se charakter těchto uskupení shoduje s významem pojmu komunita i v dalších znacích uvedených ve slovníku, jako jsou jasné prostorové vymezení, schopnost uspokojit potřeby svých členů⁵ nebo společná hodnotová orientace. Záměrná komunita je tedy komunitou v pravém smyslu slova. Hlavní rozdíl mezi záměrnými a jinými komunitami lze odušit již z jejího názvu. Záměrná komunita vzniká úmyslně. Jde o záměr skupiny lidí vytvořit místo pro život ve stylu, který bude reflektovat jejich sdílené hodnoty⁶ (Farkas 2017).

Blažek (2015, s. 2) dále upozorňuje na charakteristickou proměnlivost osazenstva jednotlivých komunit a zdůrazňuje tak význam místa pro definování záměrné komunity. Chápe je jako místa pro život, „v nichž působí určití lidé, pro něž je důležitý kolektivní životní způsob“.

---

⁵ Míra uspokojování životních potřeb je u jednotlivých eko-komunit rozdílná. Například jedna ze zkoumaných komunit v Dánsku (Svanholm) uspokojuje základní potřeby svých členů za to, že odevzdávají procento svého výtěžku, téměř absolutně. Pro ostatní zkoumané komunity to platí jen zčásti.

⁶ Tyto sdílené hodnoty, na kterých záměrné komunity staví, mohou být velmi rozmanité a často jsou v rozporu s hodnotami zastávanými mainstreamovou společností. Členové záměrných komunit se většinou do určité míry distancují od hodnot, jako jsou individualismus, konzum, materialismus a chybějící spiritualita nebo náboženství (Meijering, 2006).

Meijering (2007) za nejčastěji citované charakteristiky záměrných komunit považuje: 1) tvoří je minimálně tři až pět lidí; 2) členové nejsou spojeni jen příbuzenskými vztahy, pocházejí tedy alespoň ze dvou odlišných rodin; 3) členství v komunitě je dobrovolné; 4) členové mají společné ideje a cíle, které chtějí realizovat životem v komunitě; 5) členové komunity sdílí v určité míře svůj životní prostor a volný čas; 6) jsou izolované od většinové společnosti, jak psychologicky, tak i geograficky a 7) její obyvatelé mají společné nebo alespoň částečně společné vlastnictví. U jednotlivých komunit se tyto znaky objevují v různé míře.

Záměrná komunita je tedy formou komunity, pro kterou je charakteristické, že byla vytvořena za účelem stát se komunitou. Spojují se v ní lidé s podobnými ideály a prostřednictvím komunity tyto ideály přetváří do formy životního stylu, kterým se odlišují od většinové společnosti.

1.1.1.1. Znaky environmentálně příznivého životního stylu v komunitách

Typem záměrné komunity, kterým se tato práce zabývá, je eko-komunita. Tento výraz je zde nadřazený jakékoli formě environmentálně příznivého komunitního způsobu života. Od ostatních záměrných komunit se tyto liší specifickými sdílenými hodnotami, vyznačujícími se zejména respektem k přírodě a snahou o šetrné užívání jejich zdrojů.

Meijering (2007, s. 45) se o eko-komunitách zmiňuje pod označením záměrné komunity ekologické. Ty jsou podle něj charakteristické zejména tím, že lidé v nich žijí v souladu se svými ekologickými ideály a směřují k udržitelnému životnímu způsobu. Do jejich specifik zahrnuje i to, že bývají zakládány na odlehlých lokalitách, což však nemusí být vždy pravidlem.⁷ Reflektuje také napojení některých komunit na environmentální sociální hnutí.

Konkrétně se znaky environmentálně příznivého životního způsobu v komunitách projevují v mnoha oblastech. Pokud komunita vzniká postavením domů, materiály k jejich výstavbě jsou většinou přírodní, obnovitelné, netoxické a lokální a již při stavbě je kladen důraz na energetickou úspornost obydlí (Meijering 2007, s. 46). Častá je snaha o využívání elektrické energie z obnovitelných zdrojů, která souvisí s ideálem soběstačnosti (potravinové, energetické, finanční). Šetrné užívání zdrojů se dále projevuje například ve snaze o eliminaci odpadu nebo ve sdílení věcí a prostředků (Sargisson 2002, s. 50). Dalším znakem je

---

⁷ Je mnoho případů, kdy eko-komunita není umístěna v odlehlé lokalitě, ale vzniká přímo ve městech nebo v jejich okolí. V tomto výzkumu lze za příklad takovéto komunity považovat komunitní dům v pražském Žižkově.

ekologické pěstování plodin bez pesticidů a jiných chemikálií. Charakteristická je i snaha využívat jen prostředků a služeb, které jsou lokálně dostupné (Farkas 2017, s. 36).

Pokud je tedy záměrná komunita charakteristická některými z těchto snah o environmentálně příznivý životní styl, jedná se o eko-komunitu.

1.1.1.2. Typy eko-komunit

V devadesátých letech, se v souvislosti se vznikem organizace Global Ecovillage Network (GEN) začal pro komunitní formy života založené na environmentálních ideálech hojně používat pojem eko-vesnice. V souvislosti s tím vznikla i první ucelená definice tohoto pojmu. A to v Gilmanově zprávě z počátku devadesátých let. Jedná se o často citovanou charakteristiku ekovesnice. Spíše než o reálnou charakteristiku existujících ekovesnic té doby se však jedná o představení toho, jak by měla ideální ekovesnice vypadat (Ardzijauskaitė 2009, s. 20).

V ideální ekovesnici by členové měli mít možnost znát jeden druhého a také by měli být schopni zasahovat do dění a rozhodování v uskupení, nesmí být tedy příliš velká. Dále by měla zahrnovat všechny hlavní aspekty normálního života (obytná funkce, zaopatření potravin, výroba, možnost smysluplného využití volného času, sociální život...), to by ale nemělo způsobovat její izolaci od okolního světa. Uskupení tohoto typu dále nepoškozuje svými aktivitami životní prostředí, podporuje zdravý lidský vývoj a může úspěšně fungovat i do budoucna (Gilman 1991).

Termín ekovesnice je velmi úzce spojen s organizací GEN a s projekty, které jsou v této síti zapojeny. Existují některá uskupení, která by se teoreticky dala označit za ekovesnice, ale nejsou v GEN registrovány nebo se s tímto označením neztotožňují. Budu proto používat toho označení výhradně pro ty eko-komunity, které do GEN patří.

Organizace GEN se zrodila díky inspiraci dánskou sítí eko-komunit LØS a při jejím zrodu figurovali Ross a Hildur Jacksonovi, zakladatelé Gaia Trustu a popularizátoři komunitního života působící v Dánsku. Vzniku této organizace se tedy budou věnovat podrobněji další kapitoly.

Další formou záměrné komunity je co-housing. V mnoha ohledech se může podobat ekovesnici a v některých případech jsou komunity, které samy sebe považují za co-housing, také součástí GEN a tudíž je možné řadit je i mezi ekovesnice. Ne každý co-housing ovšem na rozdíl od ekovesnic můžeme automaticky řadit mezi eko-komunity. Existují co-housingy s jasně definovanými environmentálními cíli, které v nich pomáhá naplňovat společné soužití.

Jádrem konceptu co-housingu jsou ale především sociální kritéria a kritéria bydlení (Scotthanson 2005).

Co-housing se zrodil na konci šedesátých let minulého století v Dánsku pod názvem *Bofaellesskaber* neboli „žijící komunita“ (Scotthanson 2005, s. 3). Místo zrodu tohoto konceptu je vzhledem k tématu práce zajímavé. Kapitoly o eko-komunitním hnutí obecně i o tom v Dánsku, proto zaměří na vznik tohoto konceptu větší pozornost.

V co-housingu jde o záměrně aktivní sousedství, které spočívá v pravidelných i nepravidelných společných aktivitách a sdílených prostorách (Farkas 2017). Jednotlivé co-housingové projekty se od sebe mohou lišit například velikostí, designem, lokalitou nebo v tom, co je pro jejich obyvatele prioritní. Existuje však několik bodů, které by měly patřit mezi základní pilíře každého co-housingu: 1) aktivní zapojení obyvatel do plánování, budování a posléze chodu co-housingu; 2) důraz na sousedský design⁸; 3) společné rozhodování a ne-hierarchická struktura a 4) zachování soukromého vlastnictví (Scotthanson 2005, s. 3-4).

Ač měl koncept co-housingu na vývoj komunitního hnutí velký vliv nelze mluvit o tak propojeném, globálním hnutí jako v případě eko-vesnic.

Nejtypičtějsími formami eko-komunit, jsou výše zmíněné co-housingy nebo ekovesnice. Existuje však ještě celá řada dalších forem uskupení řadících se mezi eko-komunity i množství různých možností, jak od sebe jednotlivé projekty odlišovat.

Zvláštním typem záměrné komunity je komuna, v té jsou členové velmi úzce ekonomicky propojeni – sdílí společně jak příjmy, tak i výdaje (Blažek 2015). „Život v komuně tak zpravidla předpokládá odmítnutí soukromého vlastnictví a jeho nahrazení vlastnictvím společným.“ (Petrušek aj. 1996, s. 507). Za komunu by se daly z eko-komunit zkoumaných v této práci označit dva dánské projekty, ve kterých obyvatelé praktikují sdílenou ekonomiku - eko-vesnice Svanholm a kolektiv De Sydvente Spande.

Další formou, která může a nemusí být eko-komunitou, je spolubydlení. Toto sdílení společného obydlí (bytu, domu, pokoje) je typické zejména pro studenty a mladé pracující. Meyering (2007, s. 46) nezahrnuje tuto formu mezi ekologické komunity, ale do kategorie takzvaných praktických komunit. Za určitých předpokladů se však může jednat o komunitu ekologickou. Tyto předpoklady jsou spojené zejména s důvodem, proč lidé tímto stylem bydlí. Pokud je jejich motiv čistě ekonomický – protože si nemohou dovolit vlastní bydlení – o eko-komunitu se pravděpodobně jednat nebude. Pokud je ale motivem sociální stránka věci

---

⁸ Ten se u co-housingů projevuje například kombinací soukromých a společných prostor nebo vyhrazením společného prostoru pro auta na okraji sousedství.

a environmentální rozměr sdílení prostoru a zdrojů, o eko-komunitu se jednat může. Uskupením, které připomíná spolubydlení je ze zkoumaných eko-komunit například komunitní dům v pražském Žižkově. Sami sebe vnímají jeho obyvatelé jako komunitu, pořádají akce a snaží se komunitní styl života popularizovat. Jejich snahy o komunitní styl života jsou spojené s jejich environmentálně příznivými postoji. Lze je tedy řadit k eko-komunitám.

Za zvláštní formu dočasné komunity se pak dají považovat setkání Rainbow gatherings, které se pravidelně pořádají, na různých místech na světě. Někteří ze zakladatelů komunit našli v těchto setkáních inspiraci k uskutečnění svých projektů.

Většina eko-komunit, které byly součástí výzkumu, neměly jasně definovaný spirituální rozměr. Environmentálně příznivý životní způsob však může mít své základy v náboženství. Pokud tomu tak je a členové komunity sdílejí kromě kladného vztahu k přírodě ještě také náboženský nebo spirituální pohled na svět,⁹ jedná se o eko-komunitu spirituální (Farkas, 2017).

Dále se komunity dají dělit podle svého umístění na městské a venkovské nebo se lze zaměřit na míru, do jaké komunita uspokojuje životní potřeby svých členů. Dalšími charakteristikami, které je u komunit možné sledovat, jsou například její velikost a stáří. Různých forem nabývají uskupení také podle věku svých členů. Některé se zaměřují jen na starší lidi (seniorské komunity), jiné naopak na mladší nebo na rodiny s dětmi.

Je tedy nutné si uvědomit, že pojem eko-komunita zahrnuje rozmanitou škálu různých společenství, které často nejsou nijak vzájemně provázány. Od devadesátých let se však za pomoci internetové komunikace a mezinárodních setkání příznivců eko-vesnic začalo z roztržitých snah o život v eko-komunitách formovat globální hnutí (Bates, 2003). Následující kapitola se zaměřuje na představení historických kořenů, ideologického základu i současného stavu tohoto hnutí.

1.1.2. Ekokomunitní hnutí

V předchozích kapitolách byly nastíněny hlavní znaky co-housingů a eko-vesnic. Oba tyto významné koncepty environmentálně příznivého komunitního způsobu života vznikly v Dánsku v druhé půli minulého století (Bates 2003). Jejich kořeny i kořeny komunitního života obecně však sahají mnohem hlouběji do minulosti (Farkas 2017).

---

⁹ Může se jednat o vyznávání klasických náboženství nebo o inspiraci v nějakém novém spirituálním hnutí jako je například New Age. (Farkas, 2017)

Podle Meyering (2006) můžeme k předchůdcům dnešních záměrných komunit řadit již první křesťanské komunity ve Svaté říši římské, středověké mnišské komunity nebo komunity protestantů v 16. – 18. století. Náboženské komunity v různých formách existují dodnes a některé se stylem života velmi podobají eko-komunitám.

V devatenáctém století se začaly objevovat komunity spojené se socialistickou nebo anarchistickou ideologií. Ty byly podobné dnešním eko-komunitám v tom, že motivem k jejich utváření byl nesouhlas se směřováním mainstreamové společnosti a odmítnutí kapitalistického systému (Sargisson 2001).

Společně s nimi se v devatenáctém století dále objevují i komunity, které je již možné přímo spojit s první vlnou environmentálního hnutí. Mezi představitele této vlny, kteří se zároveň zasadili o vytváření eko-komunit, patří například John Ruskin nebo Walt Whitman společně s Henrym Davidem Thoreauem. S tímto obdobím jsou spjaty i izraelské komunity Kibbutz (Farkas 2017, s.41).

V šedesátých letech se začalo objevovat velké množství komunit rodících se z kontrakultury ve Spojených státech a západní Evropě. Souvisely s odmítnutím konzumní společnosti i hodnot starší „válečné“ generace. Jen ve Spojených státech vzniklo v této době, charakteristické zároveň i šířením nové vlny environmentálního hnutí, zhruba dva tisíce komunit (tamtéž). Členové těchto komunit se zapojují do politické debaty doby, jsou součástí hnutí proti válce ve Vietnamu nebo boje za sociální a ekonomickou spravedlnost. Koncem devadesátých let získávají komunitní snahy podobu hnutí a vznikají dva již zmiňované koncepty – eko-vesnice a co-housingy.

Je možné si všimnout, že ve všech popsaných fázích jsou záměrné komunity založeny na určité společné ideologii, která souvisí s nějakým hnutím ve společnosti - náboženským nebo sociálním. V případě eko-komunit můžeme za tento ideologický základ považovat jak vlastní ideologii eko-komunitního hnutí - hnutí ekovesnic, záměrných komunit a co-housingů, tak i ideologii environmentálního hnutí. (Farkas 2017).

Základem ideologie eko-komunitního hnutí je přesvědčení, že skrze postupné budování udržitelných komunit je možné proměnit společnost k lepšímu. Síť záměrných komunit, Fellowship for Intentional Communities (FIC) definuje udržitelné komunity jako základní stavební kameny potřebné k vytvoření spolupracujícího a udržitelného světa¹⁰. Členové GEN prezentují svoji víru ve smysl eko-vesnic takto: „Eko-vesnice jsou vzory, modely stylu života, který snižuje ekologickou stopu a zároveň zvyšuje kvalitu života jejich

---

¹⁰ <https://www.ic.org/>

obyvatel. Je možné je vytvářet ve všech zemích světa a mohou tak vést ke globální spravedlnosti, solidaritě a spolupráci.“¹¹

Snaha o dosažení globální spravedlnosti a snížení ekologické stopy lidstva patří i mezi cíle hnutí environmentálních. Propagátory a obyvatele eko-komunit lze tedy v tomto smyslu, dle jejich vlastního mínění, ale i na základě tvrzení některých teoretiků hnutí (Jamison 2001; Sargisson 2005; Moore, White 2007; Farkas 2017), řadit do skupiny takzvaných „praktikujících“ environmentálních aktivistů. Tito praktikové se snaží změny „aktivně zapojit do svých vlastních životů, namísto toho, aby o nich pouze mluvili“ (Jamison 2001, s. 5).

V Dánsku vedle komunit a jejich obyvatel patří k tomuto proudu například i ekologičtí zemědělci nebo silná skupina sdružující technické nadšence, amatéry i profesionály, kteří se zabývali vývojem a stavbou alternativních zdrojů energie, zejména větrných elektráren, ve jménu boje proti jaderné energetice (Eyerman a Jamison 1999).

Hnutí eko-komunit lze považovat rovněž za představitele nového pojetí sociálních hnutí. V tomto pojetí není pro sociální hnutí charakteristická pouze snaha o změnu na úrovni politických a ekonomických vztahů, ale i na úrovni vztahů osobních a způsobu života (Moore a White 2007, s. 4).

I určitý životní styl tedy může být chápán jako projev hnutí a jako vyjádření nespokojenosti se stavem společnosti. Záměrné komunity jsou podle Sargisson (1999, s. 50) přímým projevem znepokojení ze situace ve světě, které pramení ze dvou zdrojů. Prvním z nich je stav současné kultury, zejména převaha materiálních hodnot a individualismu. Druhým je poté neuspokojivá struktura politických a ekonomických institucí. Komunity a lidé v nich žijící vyjadřují svůj nesouhlas se společností a jejími institucemi, prostřednictvím hledání a vytváření alternativ ke stylu života, který je v dané společnosti dominantní. Tato snaha o praktikování alternativního životního stylu není patrná jen u eko-komunitního hnutí. Spojení mezi osobními činy a globálními cíli je patrné například i u feministického nebo environmentálního hnutí a je jedním ze základních projevů společné identity členů hnutí, která je jedním ze čtyř základních charakteristik sociálního hnutí jako takového (Doherty 2002, s. 8). Doherty považuje alternativní komunity za určitých předpokladů za součást environmentálního hnutí:

---

¹¹ <https://www.ecovillage.org/>

„Pokud obyvatelé komunit sdílí identitu s ostatními představiteli zeleného hnutí, účastní se protestů, jsou ve spojení s environmentálním hnutím a pokud vyzývají dominantní formy moci, tak jsou součástí environmentálního hnutí.“

(Doherty, 2002, s. 11-12)¹²

Dále však upozorňuje na to, že zdaleka ne všechny alternativní komunity jsou utvořeny, aby přímo konfrontovaly dominantní formy moci. Dochází k tomu, že alternativní komunity jsou součástí zelené kultury, a mají politický význam, ale samy většinou akt přímého protestu nevytváří (tamtéž, s. 12).

Nabízí se tedy otázka, jsou-li záměrné komunity, eko-komunity, eko-vesnice a co-housingy hnutím samy o sobě nebo zdali jsou jen jedním z možných alternativních životních stylů pro lidi, kteří jsou součástí hnutí jiných. Detailnější diskuze nad touto tematikou je součástí praktické části práce.

1.1.3. Environmentální hnutí

V předchozí kapitole byl již částečně nastíněn vztah mezi environmentálním a eko-komunitním hnutím. Další část práce se bude věnovat hnutí environmentálnímu jako takovému.

Environmentální hnutí není jednolité, jasně definovatelný sociální proud, ale skládá se z mnoha dílčích odnoží, které jsou často vzájemně oddělené až protichůdné (Novák 2017; Binka, 2009). Hledáním možných vymezení tohoto pojmu by tedy bylo možné zabývat se mnohem hlouběji. Pro účel této práce však postačí představit některé definice jiných autorů a zaměřit se především na to, kteří aktéři a jaké činnosti těchto aktérů budou v tomto případě do hnutí zahrnovány.

Doherty (2002) definuje environmentální hnutí na základě obecnější teorie sociálních hnutí. Aby se jednalo o sociální hnutí, měly by jeho složky:

1. sdílet kolektivní identitu hnutí
2. provozovat své aktivity alespoň částečně mimo politické instituce
3. být propojeny neinstitucionalizovanou sítí interakcí
4. odmítat nebo vyzývat dominantní formu moci

Dále bude vysvětleno, co se pod jednotlivými charakteristikami skrývá v případě environmentálního hnutí. Sdílená kolektivní identita se projevuje například v přesahu hnutí do životního stylu jeho účastníků. Předpokládá se, že environmentální aktivisté přizpůsobí své

---

¹² překlad vlastní

osobní praktiky tomu, co je v hnutí považováno za žádoucí. Není ale vždy jasně definováno, co přesně tato změna životního stylu zahrnuje nebo jaká změna je dostačující (Doherty 2002, 7-10). Vztahu životního stylu a sociálního hnutí se částečně věnovala již kapitola předchozí. Vzhledem k tomu, že život v eko-komunitě je především formou životního stylu, je tento aspekt environmentálního hnutí pro tuto práci důležitý. Společná identita environmentálního hnutí zahrnuje dále sdílené hodnoty, jako jsou zájem o přírodu, životní prostředí a přesvědčení o nutnosti jejich ochrany (Novák 2017).

Další charakteristikou sociálních hnutí jsou jeho aktivity mimo politické instituce. Mezi ty se řadí například různé formy protestů. Ty jsou charakteristické tím, že „jsou namířeny k publiku, které není součástí protestující skupiny a jeho účelem je vyjádření nebo přiblížení názorů této skupiny.“ (tamtéž, s. 11)¹³. Účast v protestech s environmentální tematikou byla jedním z dílčích témat rozhovorů prováděných v komunitách v rámci této práce.

Složkami, které tvoří neinstytucionalizovanou síť hnutí, mohou být jednotlivci, formální i neformální, vládní i nevládní organizace a politické strany. Někteří autoři (Eyerman a Jamison 1991, Touraine 2000) politická uskupení za součást hnutí nepokládají, protože dle nich musí dění v hnutí zůstat mimo systém daného státu, aby mohlo zůstat producentem inovativních sociálních forem (Touraine 2000). Většina teoretiků však politické strany zahrnuje, jelikož zdůrazňují důležité propojení mezi stranami zelených a environmentálním hnutím (Doherty 2002, s. 12). I v této práci budou zelené strany vnímány jako jedna ze součástí environmentálního hnutí dané země.

Posledním bodem je vyzývání nebo odmítání dominantní formy moci. Zde je možné odlišit dvě základní a v mnohém protichůdné a neslučitelné větve environmentálního hnutí, z nichž jedna tuto charakteristiku sociálního hnutí splňuje a druhá nikoliv. První skupina, takzvaní environmentalisté, věří v možnost prosazení dostačujících změn ve stávajícím politickém a sociálním nastavení, naopak ta druhá, ekologisté, žádá absolutní proměnu stávající dominantní ideologie, jelikož základní kámen úrazu společnosti spatřuje už ve faktických a hodnotových předpokladech všech třech, dosud dominantních ideologií – konzervatismu, liberalismu a socialismu (Binka 2009). K vyzývání dominantní formy moci tak v této odnoži hnutí dochází.

V této práci je reflektována existence obou větví hnutí. Při výzkumu v komunitách je však přínosnější pracovat spíše s druhým jmenovaným, takzvaným ekologickým výkladem.

---

¹³ překlad vlastní

Je totiž zajímavé zjistit, zdali a do jaké míry jsou obyvatelé komunit ekologisty a vnímají-li alternativní styl života v komunitách jako potencionální cestu k formování nové ideologie ve společnosti. V případě pojetí hnutí v rozvolněnější formě by byl za představitele environmentálního hnutí považován kdokoli, kdo má kladný vztah k přírodě a snaží se ji jakýmkoli způsobem chránit. Za znak příslušnosti k tomuto hnutí by se tak dal považovat již jen fakt, že se dotyčný rozhodl žít eko-komunitním stylem života. Jelikož je pro tato uskupení typická podpora ekologických ctností jako je šetrné využívání zdrojů, praktikování přírodního stavitelství nebo třídění odpadu, bylo by bezpředmětné zjišťovat, zdali jsou v tomto smyslu jejich obyvatelé environmentalisty.

Hlavními charakteristickými rysy environmentálního hnutí tedy jsou:

1. sdílená kolektivní identita, která se projevuje vyznáváním určitých hodnot, jako jsou zájem o přírodu, životní prostředí a přesvědčení o nutnosti jejich ochrany nebo určitými rysy životního stylu;
2. ochota tyto hodnoty otevřeně propagovat například prostřednictvím přímých akcí, protestů;
3. napojení těchto aktivit na síť hnutí skládající se z jednotlivců, environmentálních organizací a politických stran se zeleným programem;
4. odmítnutí dominantních forem moci.

1.2. Hnutí v jednotlivých zemích

V předcházejících kapitolách bylo vymezeno, co jednotlivá hnutí zahrnují a co nikoliv. Je tedy nyní možné podívat se do historie a současnosti environmentálního a komunitního hnutí v jednotlivých zemích. V případě environmentálních hnutí byla na základě předem určených kritérií vybrána v každé zemi jedna organizace, na jejímž příkladu je ilustrována historie a povaha hnutí. Dále jsou v této kapitole porovnány některé ukazatele, které pomáhají přiblížit stav environmentálního povědomí v jednotlivých zemích.

Část věnující se eko-komunitnímu hnutí v Dánsku a České republice stojí na dvou pilířích. Prvním z nich je popis historie eko-komunitního hnutí v obou zemích. Pro přehlednost je tato část kromě textové formy znázorněna pomocí časové osy s body označujícími důležité momenty spjaté s šířením eko-komunit. Dalším je databáze všech komunit v obou zemích, které byly během výzkumu objeveny. Tato databáze zahrnuje základní informace o těchto uskupeních - datum jejich založení, přibližný počet členů, odkaz na webové stránky a adresu a je možné ji nalézt v příloze k této práci.

1.2.1. Environmentální hnutí

Základním prostředkem k představení environmentálního hnutí v jednotlivých zemích je vzhled do vývoje vybrané organizace. Tento pohled do historie jedné z významných součástí environmentálního hnutí, poslouží k naznačení některých dějů a vlivů, se kterými se muselo toto hnutí v dané zemi potýkat a které formovaly jeho charakter až do dnešní podoby.

Organizace byly vybrány na základě následujících kritérií:

1. Členství ve stejné mezinárodní síti
2. Minimálně dvacet let fungování v zemi
3. Zaměření na environmentální tematiku obecně

Organizace, které by splňovaly všechna daná kritéria, jsou NOAH a hnutí DUHA, které jsou součástí sítě Přátelé země (Friends of the Earth), a také dánská a česká pobočka hnutí Greenpeace. Pro účely této práce bude přínosnější zvolit první variantu a zaměřit se na historii organizací NOAH a hnutí DUHA. Tyto organizace totiž lépe ilustrují národní podmínky. Vznikly nejprve jako samostatná lokální hnutí, a až po několika letech působení ve svých zemích, se zařadily mezi pobočky mezinárodní organizace Přátelé Země.

Organizace NOAH nám zároveň na rozdíl od dánské pobočky Greenpeace může pomoci nahlédnout do samých počátků environmentálního hnutí v Dánsku. Jejím založením v roce 1969 zde totiž započala nová vlna environmentálních hnutí (Jamison 1990, s. 76). Greenpeace v Dánsku vzniklo až o více než deset let později a tudíž by zaměření se na tuto organizaci znamenalo ochuzení o vývoj v této době. Jelikož byla sedmdesátá léta i obdobím, kdy vznikly některé ze zkoumaných dánských eko-komunit, bude pro účel této práce vhodné toto období nevynechat ani v náhledu do historie environmentálních hnutí.

Obě organizace, na které se budou zaměřovat následující stránky, byly zároveň jedni z nejvýznamnějších aktérů environmentálního hnutí v obou zemích (Eyerma a Jamison 1990, s. 76; Fagan, Jehlička 2003, s. 61).

Nejprve bude stručně nastíněna historie obou organizací i to čemu se věnují v současnosti. Následně bude v několika odstavcích shrnuto základní zjištění o odlišnostech a podobnostech hnutí v jednotlivých zemích.

1.2.1.1. NOAH

Organizace NOAH započala svoji činnost v březnu roku 1969 kontroverzním protestem studentů upozorňujícím na znečištění životního prostředí na konferenci respektované přírodovědně-historické společnosti na Kodaňské univerzitě (Jamison 1990, s.

66). Oproti jiným zemím, ve kterých nová vlna environmentálního hnutí startovala v podobnou dobu jako v Dánsku, se místní situace odlišovala vysokou mírou radikality a rychlým, náhlým nástupem. Během několika let se z NOAH stala centrální organizace environmentálního hnutí, která měla podporu veřejnosti, médií i respekt politických představitelů (tamtéž, s. 84).

Zásadní náplní jejich činnosti byla komunikace s veřejností. Mimo to vydávali články, pořádali setkání, debaty, ale i různé kontroverznější přímé akce. Během sedmdesátých let se NOAH postupně rozrostlo v masové sociální hnutí. Rozšířili se z Kodaně do celého Dánska, kde bylo dohromady utvořeno okolo padesáti lokálních skupin (Eyerman a Jamison 1999, s. 84).

V roce 1973 vznikla z podnětu NOAH organizace OOA, zaměřující se na problematiku atomové energie. Díky předešlému úspěchu NOAH pro ni bylo snadné zmobilizovat v Dánsku mohutné proti-jaderné hnutí (tamtéž, 92). To zahrnovalo kromě diskuze nad výhodami a nevýhodami jaderné energie také aktivní práci na hledání alternativ. Zajímavé z pohledu tématu této práce je napojení venkovských komunitních center na proti-jaderné hnutí. Například v komunitní lidové škole Tvind skupina aktivistů zkonstruovala největší větrník na světě.¹⁴ Na venkově se v té době v Dánsku rozvinula celá sféra ekologického aktivismu, která se v opozici k intelektuálnímu přístupu NOAH snažila o reálné změny týkající se jejich životů. Byli to lidé, kteří se snažili se žít v souladu se svými ideály. (Eyerman a Jamison 1990, s. 107) Mezi tyto prakticky zaměřené ekologické aktivisty lze zařadit i zakladatele komunit.

Zatímco proti-jaderné organizace slavily úspěchy nejprve v podobě odložení výstavby atomové elektrárny a nakonec úplné zavržení využívání jaderné energie dánskou vládou, v NOAH začalo docházet k vnitřnímu pnutí mezi nově přicházejícími aktivisty a starším jádrem hnutí. Šlo o spor o směřování organizace, o to, jestli se má zabývat spíše konkrétními lokálními akcemi nebo snahami o prosazení dlouhodobějších politických změn. Někteří ze zakladatelů organizace v této době organizaci opustili, což způsobilo její oslabení (tamtéž, s. 108).

Zároveň vzniklo velké množství dalších environmentálních organizací, takže NOAH postupně přestala být ústředním hráčem hnutí a stala se jen jednou z mnoha. Dnes stále funguje a věnuje se široké škále témat. Součástí sítě organizací Přátel Země je od roku 1988. Kromě čistě environmentálních kampaní na ochranu biodiverzity má většina jejich

---

¹⁴ <https://www.tvindalert.com>

současných kampaní i politický a sociální přesah. Aktivisté NOAH sehráli významnou roli v kampani za omezení využívání biopaliv. (Jørgensen a Andersen, 2012) Soustředí se také na boj proti nerovnostem v globální společnosti. Organizace si od doby svého založení i přes určitou míru profesionalizace zachovala až dosud ne-hierarchickou strukturu.¹⁵

1.2.1.2. DUHA

Hnutí DUHA vzniká v Brně krátce před sametovou revolucí. Jde o jednu z prvních organizací v České republice, která si klade za cíl soustředit se na příčiny a ne pouze na důsledky ekologické krize (Patočka 1999, s. 15). Organizace zabývající se ochranou životního prostředí sice fungovaly i v předrevolučním Československu, šlo však spíše o ochránářské aktivity, které neměly, až do předrevolučních let, velký přesah do politické diskuze. Organizace, které jsou svými idejemi a rétorikou srovnatelné s environmentálními organizacemi na Západě, vznikají až po roce 1989. Mezi nimi i Hnutí DUHA (Novák 2017, s. 11).

Za jejím vznikem stojí brněnští studenti Jakub Patočka, Jan Beránek a Petr Pét'a, (Binka 2003, s. 9). První významná kampaň, které se organizace soustavně věnovala od počátku devadesátých let, byla kampaň energetická. Jejím středobodem byla od konce roku 1992 snaha o zmaření dostavby Jaderné elektrárny Temelín, jejíž výstavba začala už pod vládou minulého režimu. Jednalo se o velkou kampaň trvající několik let. Zahrnovala celou řadu přímých akcí, zapojení zahraničních aktivistů i slavných osobností. V roce 1999 však jejich snahy končí neúspěchem - schválením dostavby jaderné elektrárny.

Jednalo se o největší kampaň, kterou hnutí DUHA, za dobu svojí existence vedlo a aktivity hnutí se během ní výrazně zprofesionalizovaly. Na začátku kampaně byla DUHA čistě dobrovolnickou organizací, na jejím konci už zaměstnávala osm lidí. (Binka 2003, s. 18). Další formou energetické kampaně byla i snaha o záchranu vesnice Libkovice v severních Čechách, která měla být zbořena kvůli těžbě uhlí. Ani zde však aktivisté nakonec neuspěli a vesnice byla srovnána se zemí. (tamtéž, s. 19).

V říjnu roku 1993 se hnutí DUHA zapojilo do mezinárodní sítě Přátel Země. DUHA tímto krokem získala významné zahraniční kontakty a možnosti spolupráce s dalšími členskými odnožemi. Hlavní sídlo organizace zůstalo v Brně, brzy se ale začaly formovat pobočky i v jiných městech, například v Praze, Olomouci nebo Českých Budějovicích a vzniklo i mnoho dalších menších místních skupin po celé republice.

---

¹⁵ <https://noah.dk/>

Dále se DUHA významně podílí na kampani proti freonům. Pomáhá připravovat nový freonový zákon a následně i jeho novelizaci. Současně pořádá i osvětovou kampaň zaměřenou na téma freonů. Tato kampaň končí úspěchem. Vládou je v roce 1995 přijat nový, dostatečně přísný zákon na ochranu ozonoféry (Binka 2003, s. 21).

Velkou roli v dalším vývoji organizace směrem k nižší míře radikality sehrál počín Ministerstva vnitra ČR, které DUHA v roce 1995 označilo za extremistickou organizaci. Následný odpor ze strany hnutí proti tomuto označení byl úspěšný a DUHA byla ze seznamu extremistických organizací posléze vyřazena (tamtéž, s. 22).

DUHA po tomto incidentu začala čím dál tím více upouštět od přímých akcí, aby politikům a veřejnosti dokázala, že není extremistickou organizací. Tím započala profesionalizace a intitucionalizace hnutí (Novák 2017). V dnešní době má DUHA přes čtyřicet stálých zaměstnanců. Stále přetrvává snaha ovlivňovat politické a ekonomické hráče. Prosazuje například zákon, se kterým by Česká republika postupně snižovala svoji závislost na fosilních palivech¹⁶. Současně se věnuje i některým čistě ochránářským aktivitám, mezi které patří například ochrana velkých šelem¹⁷.

1.2.1.3. Shrnutí

Obě vybrané organizace měly významný vliv na formování povahy environmentálních hnutí ve svých zemích. Jak NOAH, tak hnutí DUHA se objevují jako inovátorské v kontrastu se svými předchůdci¹⁸ v tom, že se zaměřují na takzvanou velkou ekologii. Spíše než ochránářské činnosti a konkrétním případům znečištění se věnují snaze o ovlivňování politických a ekonomických hráčů. Zastávají názor, že k vyřešení ekologických problémů jsou zapotřebí zásadní společenské změny. Hnutí DUHA je jednou z mála organizací v českém kontextu, která je na základě svých hodnotových východisek srovnatelná se západní formou environmentálního hnutí (Jehlička a Fagan 2003). K dosahování svých cílů používají podobné strategie - komunikaci s veřejností, snahu o ovlivňování politických rozhodnutí a zapojování se do veřejné debaty.

Objevují se však každá v naprosto odlišném sociálním a politickém kontextu, což také ovlivňuje odezvu, které se jim dostalo ze strany veřejnosti a politické reprezentace. Zatímco v Dánsku bylo v době vzniku NOAH ve společnosti patrné silné pnutí a touha po změnách ve velké části společnosti, v České republice největší změna v podobě nového politického systému právě nastala a lidé tak i v ochraně přírody vkládaly velké naděje do nové,

---

¹⁶ <http://www.velkavyzva.cz/>

¹⁷ <http://www.hnutiduha.cz>

¹⁸ v Dánsku především Danmarks Naturfredningsforening a v České republice Hnutí brontosaurus a ČSOP

demokraticky zvolené politické reprezentace. Tou se však stala vláda Václava Klause, která ochraně přírody nevěnovala přílišnou pozornost, naopak environmentalisty otevřeně kritizovala a propagovala rétoriku, že „řešení ekologického problému u nás spočívá v zavedení normální tržní ekonomiky“ (Holý 2010, 155). To většina občanů, včetně velké skupiny environmentalistů vnímala pozitivně. Masivní environmentální hnutí tak u nás nemělo v té době vhodné podmínky a jen menšina radikálů, mezi nimi i Hnutí DUHA se vůči tomuto postoji vymezovala (Novák, 2015 157). Zapsání Hnutí DUHA na seznam extremistických organizací vypovídá o vztahu vlády a environmentálních organizací v zemi.

V protikladu k tomu v Dánsku bylo v roce 1971, v počátcích environmentálního hnutí, založeno ministerstvo proti znečištění a na post ministra byl jmenován Jens Kampmann. Vláda se začala aktivně zabývat environmentální politikou a hnutí NOAH bylo přizváno k tvorbě environmentální legislativy. (Eyeerman a Jamison 1990)

Zásadně odlišné je také to, že NOAH se v podstatě formuje z prostředí mladé levice, kdežto v české společnosti jsou levicové myšlenky v této době spíše nežádoucí. To má přirozeně vliv na odlišnost v některých jejich ideových východiscích a představách o ideální společnosti.

1.2.1.4. Srovnání zemí v environmentálních otázkách

V následující části jsou Dánsko a Česká republika srovnávány prostřednictvím několika environmentálních indikátorů. Tyto různorodé ukazatele, týkající se jak ekonomiky a energetiky, tak i vládních opatření a individuálního chování jednotlivců, dávají dohromady environmentální profily obou zemí. Použití této metodiky je založeno na předpokladu, že rozhodnutí vlády a to, jak se země profilují ohledně environmentálních otázek, je přímo ovlivněné environmentálním povědomím v zemích obecně a potažmo i stavem environmentálního hnutí. U některých indikátorů je spojení s environmentálním hnutím přímější, u jiných jde spíše o charakterizování chování jednotlivých zemí v environmentálních otázkách, které mohou a nemusí přímo souviset s environmentálním hnutím.

Z tabulky (Tab. 1) je patrné, že dánská průmyslová výroba i energetika jsou zelenější. To souvisí s rozhodnutími vlády i jednotlivých podnikatelů, ale svůj vliv na tom má i tlak občanů a spotřebitelů. Energetika s vysokým podílem obnovitelných zdrojů je například přímým důsledkem silného anti-nukleárního hnutí a hnutí za obnovitelné zdroje, které započalo svou činnost v sedmdesátých letech minulého století.¹⁹ Vliv občanů se dále

---

¹⁹ viz. kapitola Hnutí v jednotlivých zemích - Environmentální hnutí

projevuje například v relativně vysoké podpoře stran se zeleným programem, které pak ve vládě environmentální opatření prosazují.

Jedním s takovýchto opatření jsou například vyšší daně související s životním prostředím. Ty ale vychází mimo jiné také z odlišnosti daňového systému v jednotlivých zemích, a z toho, že Dánsko je jednou ze zemí s nejvyšším zdaněním v Evropské unii. I přesto je ale pravděpodobné, že vyšší daně spojené s životním prostředím zvyšují náklady vynakládané státem na jeho ochranu.

Aby lidé volili strany s environmentálně zaměřeným programem a aby se sami angažovali v environmentálním hnutí, je nutné, aby o problémech, se kterými se životní prostředí potýká, věděli. Z mezinárodního sociologického výzkumu, do kterého se zapojilo jak Dánsko, tak Česká republika, vyplývá, že Dánové mají vyšší environmentální znalosti a environmentálním problémům přikládají větší váhu než obyvatelé České republiky. Zatímco v České republice podíl lidí, kteří environmentálními problémy nejsou znepokojeni vůbec nebo málo dosahuje téměř čtyřiceti procent populace, v Dánsku je jejich procentuální zastoupení o polovinu nižší (Telešienė, Gross 2017, s. 228).

Tabulka 1. Srovnání Dánska a České republiky na základě vybraných environmentálních indikátorů

	DÁNSKO	ČESKÁ REPUBLIKA	JEDNOTKA
EMISE CO ₂ (2013)	6,78	9,38	TUNA NA OBYVATELE
UHLÍKOVÁ PRODUKTIVITA ²⁰ (2013)	6,32	3	HDP/kg CO ²
PRODUKCE ODPADU DOMÁCNOSTMI ²¹	751	307	KG NA OBYVATELE
ZNEČIŠTĚNÍ VZDUCHU, PM 2,5 (2012)	9,9	15,1	MIKROGRAM/m ³
DANĚ SOUVISEJÍCÍ S ŽIVOTNÍM PROSTŘEDÍM (2014)	4,11	2,65	% HDP
ÚSPĚŠNOST STRAN SE ZELENÝM PROGRAMEM	12,6 ²²	1,46 ²³	% VOLIČŮ
ENERGIE Z OBNOVITELNÝCH ZDROJŮ (2012)	48,3	9,29	% ENERGETICKÉHO MIXU

²⁰ Je jedním z indikátorů zeleného růstu. Hodnotí vztah mezi produktivitou země v HDP a množstvím uhlíkových emisí, které vypouští do ovzduší.

Zdroj: <http://www.greengrowthknowledge.org>

²¹ Zdroj: <https://www.oecd-ilibrary.org>

²² V posledních volbách v červnu 2015 se do dánského parlamentu (dánsky: Folketing) dostaly dvě strany, jejichž program lze považovat za zelený. Jednotná kandidátka (dánsky: Enhedslisten - De Rød-Grønne) získala 7,8 %, nová zelená strana Alternativa (dánsky: Alternativet) 4,8 %. Péči o životní prostředí zahrnují do svých programů i další strany.

²³ Jediná strana v České republice, která se zaměřuje přímo na životní prostředí, je Strana zelených. Životní prostředí mají ve svém programu i jiné strany (např.: TOP 09, Piráti). Jejich program se však nedá považovat za zelený, spíše jen obsahuje některé „zelené“ prvky.

1.2.1.5. Shrnutí

Z této kapitoly, zaměřující se na environmentální hnutí v Dánsku a České republice, vyplývají zásadní rozdíly mezi danými zeměmi. Odlišnosti jsou patrné jak v povaze hnutí jako takového, tak i v přístupu jednotlivých zemí - jejich občanů i politických a ekonomických představitelů - k environmentálním otázkám. Environmentální hnutí v České republice mělo možnost rozvinout se v plné síle až o několik dekad později než hnutí dánské. A i poté museli čeští environmentalisté bojovat proti politické reprezentaci, která jim nepřikládala velkou váhu. NOAH přichází v době, která je charakteristická silně rozvinutou alternativní kulturou, která stojí v opozici k tradičním hodnotám a společnost je tedy do značné míry environmentálně-společenské kritice otevřená. (Jamison 1990, s. 79)

Odlišné podmínky vývoje environmentálního hnutí zřejmě zapříčinily i rozdílné přístupy vlády a ekonomických hráčů k environmentální problematice a podepsaly se také na odlišné míře znepokojení, kterou občané environmentálním problémům přikládají a na znalostech, které o nich mají.

1.2.2. Komunitní hnutí

V návaznosti na kapitolu o environmentálním hnutí se tato část bude věnovat situaci v hnutí komunitním v Dánsku a České republice. Jednou z jejích částí je přehled jednotlivých komunit, zahrnující základní informace o nich - datum jejich založení, přibližný počet členů, odkaz na webové stránky a adresu, který se nachází v příloze k práci.²⁴ Dále je zde představena historie eko-komunitního hnutí, která je kromě textu i znázorněna ve formě časové osy s vyznačenými důležitými okamžiky.

1.2.2.1. Dánsko

K šíření komunitního stylu života začalo v Dánsku docházet stejně jako v dalších zemích Skandinávského poloostrova, západní Evropy a Ameriky od šedesátých let minulého století. Avšak základy pro to, aby se zde v této době eko-komunity rozšířily v takové míře, byly položeny už na konci devatenáctého a v průběhu dvacátého století. (Bruun 2011, s. 66)

Důležitou roli v pozitivním vnímání komunitního bydlení a jednání sehrály v Dánsku mimo jiné dvě věci – jednak zde bylo velmi rozvinuté družstevnické hnutí a zároveň se zde rozvinul koncept lidových středních škol²⁵. Jde o formu internátních, komunitních škol pro dospělé a mladistvé, které se zaměřují na různá odvětví. Ač nelze prokázat přímou spojitost mezi tímto vzděláváním a komunitami, je pravděpodobné, že zkušenost, kdy člověk několik

---

²⁴ přílohy číslo 1, 2

²⁵ dánsky: *folkehøjskoler*

měsíců žije v komunitě dalších studentů a učitelů, může sehrát důležitou roli ve vnímání komunitního života. I někteří z respondentů rozhovorů v Dánsku tímto vzděláváním prošli a považovali jej za inspirující.

Družstevnictví zase sehrálo velkou roli přímo v rozvoji kolektivního bydlení. Začalo se rozvíjet od šedesátých let devatenáctého století, kdy začaly vznikat první stavební spolky²⁶. Tyto spolky stavěly domy pro dělníky a jejich rodiny, kteří poté spláceli cenu příbytků ze svých výdělků. Po splacení připadla část domu do soukromého vlastnictví a část do vlastnictví družstva. První asociace družstevního bydlení byla založena v roce 1912. Dodnes se sdílené bydlení zachovalo ve velké míře. Až dvacet procent bytového fondu je ve vlastnictví neziskových bytových spolků. (Boonstra 2012, s. 9)

Moderní komunitní hnutí tu tedy mělo základy, na kterých se mohlo úspěšně rozvíjet. Druhá polovina dvacátého století byla v Dánsku charakteristická rozvojem takzvané alternativní kultury. Ta měla vliv jak v politice, kde se projevila především ve formě strany *Venstresocialisterne*, která byla představitelkou nové levice, tak i v umění a ve všech oblastech životního stylu.

Začalo se objevovat množství anarchistických skupin a undergroundových časopisů. Tato kultura byla charakteristická odmítavým postojem vůči většinové společnosti a všemu, co s ní souviselo. Jádrem tedy byla kritika kapitalismu a imperialismu, hospodářského růstu a materialismu. Tento odmítavý postoj se promítal do všech aspektů života těchto „rebelů“, ať už šlo o výstřední oblékání, sexuální emancipaci, chápání drog jako cesty k novému vědomí, makrobiotickou stravu nebo právě život v kolektivech. (Eyerman a Jamison 1999, s. 79). Jistá forma mladické revolty byla v této době charakteristická pro většinu západních zemí, v Dánsku však měla tato kontra-kultura výjimečnou sílu a delší trvání. To může mít souvislost s charakterem dánského vzdělávacího systému, pro který je i ve veřejných školách typická menší míra autoritativnosti, důraz na kreativitu a osobní rozvoj. Vliv této alternativní kultury se podepsal na charakteru dánské společnosti a zřejmě i na popularitě eko-komunitního stylu života.

V roce 1971 se centrem této alternativní kultury stala kodaňská čtvrť Christiania, kde skupina mladých lidí obsadila nepoužívanou vojenskou základnu. Vzniklo silné hnutí na podporu Christianie a i oficiální autority nakonec uznaly její právo na existenci. Christiania se tak stala autonomní čtvrtí a symbolem alternativní kultury (Eyerman a Jamison 1999, s. 93).

---

²⁶ dánsky: *byggeforeninger*

Christianie není eko-komunitou v pravém slova smyslu. I když v ní ekologická témata také hraje svoji roli, jedná se spíše o symbol hnutí anarchistického. Ve stejné době však dvacet kilometrů od Kodaně vzniká první co-housing a v jiné části Dánska zase ekologičtí nadšenci kupují pozemky a budovy, které se postupně rozrostou v jednu z největších eko-komunit v Dánsku a centrum ekologického zemědělství Svanholm.

Jedná se o dobu, kdy najednou nezávisle na sobě vzniká množství podobně zaměřených projektů. A eko-komunitní hnutí se začíná rozrůstat. Velkou roli v šíření myšlenek o eko-komunitním stylu života nejen v Dánsku, ale po celém světě, sehráli manželé Jacksonovi. Hildur Jackson, kulturní socioložka původem z Kodaně, je aktivistkou ženského a komunitního hnutí. V roce 1972 stála u zrodu prvního co-housingového projektu, který navrhnul architekt Johan Gudmand – Høyer. Její manžel Ross Jackson je úspěšný IT konzultant, původem z Kanady, zaměřující se na globální finance. Spolu s Hildur založili v roce 1987 charitativní nadaci Gaia Trust a začali s šířením myšlenek ekovesnic a co-housingů.²⁷

V roce 1993 založili nejprve síť dánských projektů LØS²⁸ a posléze ve spolupráci s dalšími příznivci ideje ekovesnic ve světě i globální síť ekovesnic GEN. LØS je aktivní dodnes a kromě propojení a podpory existujících ekovesnic nabízí i spojení s udržitelnými projekty v podnikání, zemědělství a dalších oblastech. Pořádají setkání, vydávají časopis a zaměřují se i na vzdělávání v udržitelnosti a ve tvorbě udržitelných komunit. V dnešní době je do sítování zapojeno v Dánsku přes třicet komunit a šestnáct organizací. Skutečný počet eko-komunit v zemi je však mnohem vyšší.

1.2.2.2. Česká republika

Stejně jako v Dánsku mělo i v České republice silný vliv družstevnické hnutí. Družstevní bydlení nejvíce vzkvétalo v předválečném a meziválečném období. Za mezník ve vývoji družstevnictví u nás je možné považovat rok 1910, kdy byl vydán zákon o Státním bytovém fondu, který zajišťoval pomoc při realizování družstevních projektů ze strany státu. To způsobilo významný nárůst v počtu družstevních domů (Smutná 2009, s. 9).

Po druhé světové válce a po nástupu totalitního režimu družstva sice stále vznikala a fungovala, podepsalo se na nich však zasahování a kontrola ze strany státu. Z družstev se postupně vytratily původní hodnoty spolupráce, solidarity a propojení soukromého a společného vlastnictví a symbolem družstevnictví se stala panelová sídliště (Smutná 2009, s.

---

²⁷ <http://gaia.org/>

²⁸ Landsforening for Økosamfund

9). Družstva sice v Česku existují i dnes, ale prvky komunitního bydlení bychom v nich ve většině případů hledali jen těžko.

Komunistický režim se snažil v občanech kolektivního ducha uměle vytvářet. V době totality zde vznikaly různé projekty kolektivních domů, takzvaných - koldomů, jejichž architektura zahrnovala společné prostory pro stravování nebo trávení volného času. V některých aspektech se myšlenka koldomů podobala některým dnešním co-housingovým projektům, byla však spojena s ideologií totalitního režimu, takže vztah obyvatel ke komunitnímu životu a sdílení významně neprohloubila. Velký rozdíl spočíval v tom, že koldomy byly projekty organizované a budované vládou a ne lidmi z vlastní vůle a přesvědčení, jak je tomu v případě co-housingových projektů. Služby v koldomech zároveň často nakonec ani nesloužily lidem tak, jak měly (Guzik 2014).

Významnější spojení mezi dnešními eko-komunitními projekty v Česku a koldomy zřejmě neexistuje. Je ale důležité tuto etapu v historii českých komunit zmínit. To z důvodu, že uměle protlačovaná myšlenka kolektivismu, spojená s ideologií totalitního režimu, by mohla být jednou z příčin, proč se v Čechách nedaří komunitním projekty uskutečnit. V přímé reakci na to se zde v porevolučních letech totiž začal klást důraz na kontrastní hodnoty individualismu a soukromého vlastnictví (Nešpor a Holub 2006, s. 141).

V Československu pod vládou komunistické strany eko-komunity, eko-vesnice a co-housingy, jak je známe ze zahraničí, svobodně vznikat nemohly. V sedmdesátých a osmdesátých letech však lidé začali vytvářet množství komun a komunitních statků, které byly spojeny s alternativní undergroundovou kulturou, umělci a chartisty. Na vesnických usedlostech společně žili, chovali zvířata, pěstovali plodiny a pořádali koncerty, přednášky a festivaly. Šlo například o domy v Rychnově u Děčína, Řepčicích, Nové Vísce, Skalici, Osvarčíně, Pomezí a další (Fenomén Undergroundu 2015).

„Zdaleka největší bylo společenství v Mastířovicích – žilo tu několik rodin a dalších přátel, což dohromady i s dětmi dávalo okolo 20 lidí. Byly zde pořádány koncerty, výstavy a přednášky. Obyvatelé domu se snažili o soběstačnost i v rámci potravin, takže pěstovali ovoce a zeleninu a chovali hospodářskou zvířenu.“

(Fenomén Undergroundu 2015)

Představitelé státu v podobných uskupeních spatřovali ohrožení totalitního režimu a často jejich obyvatele různě perzekvovali, sledovali a z jejich usedlostí je vystěhovali. Životnost takových komunit tak většinou nebyla delší než několik let (Chytilová 2015).

Nedá se říci, že by tyto komunity byly přímo napojeny na environmentální hnutí. Vycházely spíše z touhy po svobodném životě a svobodě obecně. Jejich obyvatelé a návštěvníci pocházeli z různých skupin s různým vyznáním. Můžeme u těchto komunit ale už nalézt podobnost s hippie komunitami a eko-komunitami v zahraničí. Podobné byly v tom, že v nich šlo o projev nesouhlasu s hodnotami většinové společnosti vyjádřený formou specifického životního stylu.

Kromě těchto komunit lze za formu takzvané žité kritiky společnosti lze v Československu považovat například i tramping (Novák 2017, s. 146). „V období reálného socialismu tramping lidem umožňoval, aby se skupinami podobně smýšlejících přátel unikali před utiskující každodenní realitou do přírody trampských osad a tábořišť.“ (tamtéž). Podobně lze nahlížet například i na chalupaření a zahrádkaření.

Razantní změna v situaci ve společnosti, která je spojena se sametovou revolucí v roce 1989 a se změnou ve vedení státu měla pochopitelně vliv i na komunitní hnutí. Lidé mohli začít veřejně vyznávat svá náboženství, a tak již v roce 1990 vznikla v Benešově farma Křišňův Dvůr. Věřící zde žijí dodnes a v souladu s přírodou pěstují plodiny a hospodaří na statku. Dalším příkladem náboženské komunity v Čechách je katolická komunita Chemin neuf, která od roku 1998 opravuje klášter v Tuchoměřicích u Prahy²⁹.

Současně s tím začaly v této době vznikat i komunity sociální. Pomáhající mentálně postiženým nebo psychicky nemocným lidem. Z nich nejbliže eko-komunitám má Camphill na soutoku v Českých Kopistech u Litoměřic. Ta je součástí světového Camphillského hnutí, které vyznává speciální komunitní formu léčebné péče o postižené. Součástí Camphillu je i ekologická farma Svobodný statek (Patras 2011).

Komunity zaměřující se vyloženě na blízký vztah s přírodou v této době v České republice nebyly příliš výrazné. Naproti tomu na Slovensku se už od roku 1991 do okolí vylidňující vesničky Zaježová začali stěhovat lidé se vztahem k přírodě a tradičním řemeslům a začali vesnici obnovovat. Jde tu o volné společenství několika samot, jehož součástí je i eko-centrum a eko-komunita Sekier s proměnlivým osazenstvem³⁰.

O komunitě s přímým napojením na environmentální hnutí v Čechách v porevolučních letech, se zmiňuje jeden z respondentů zkoumané komunity v Okoři. Někjaké komunity tedy v této době jistě vznikaly, o jejich existenci však není snadné najít zprávy ani zmínky a nelze hovořit o nějakém významném rozvíjení eko-komunitních ideálů. Zejména v okolí Prahy docházelo v této době k rozvoji squattingu, anarchismu a k utváření

---

²⁹ www.chemin-neuf.cz

³⁰ www.zajezka.sk

squatterských komunit, ve kterých se různá sociální hnutí, environmentální nevyjímaje, prolínala. Nejznámějšími squaty této doby jsou Ladronka a Milada, které po dobu několika let sloužily i jako sociální komunitní centra. (Bulín 2017, s. 19- 21)

V roce 1996 odstartovaly ekologické aktivity v Hostětíně na jihu Moravy. V případě Hostětína nejde o záměrnou ekologickou komunitu, ale spíše o klasickou vesnici s mnoha ekologickými prvky jako je kořenová čistírna odpadních vod, vzdělávací eko-centrum s pasivním domem a moštárnou³¹. Podobného typu jsou i aktivity na venkově spojené s takzvanými „neorurály“, lidmi z měst, kteří se stěhují na venkov a svými aktivitami přetváří místní kulturu. Zajímavé jsou například činnosti ve Vlčicích a okolí v Rychlebských horách. Vzniká zde výměnný nepeněžní systém Lets, různá občanská sdružení, množství biofarem nebo kulturní centra (Kovářová 2015). Nejde přímo o vytváření komunit, ve kterých by lidé společně žili, ale spíše o aktivní sousedství a budování funkčních a aktivních lokálních komunit.

Co se týče ryze eko-komunitních aktivit, od roku 2000 dosud se objevilo mnoho plánovaných projektů, ale jen některé z nich opravdu vznikly a jen zlomek z těchto fungoval delší dobu nebo funguje dosud. Za nejstarší komunitu, která dosud funguje a rozvíjí lze považovat komunitu na mlýně u Okoře a v jeho okolí, která vznikla v roce 2003. V roce 2003 vznikají také popularizační webové stránky o komunitách a eko-vesnicích www.ekovesnicky.cz.

V roce 2008 do Česka přijíždí z USA architekt a propagátor co-housingu Charles Duret. Jeho přednáška v Praze se stává impulzem k vytvoření platformy Cohousing CZ, který si klade za cíl šířit informace o konceptu co-housingu a poskytovat poradenství zájemcům o co-housingové bydlení. Pořádají přednášky a exkurze do co-housingů v zahraničí a provozují webové stránky www.cohousing.cz. V témže roce vzniká i stránka prvního plánovaného co-housingového projektu v Česku s názvem *Kde domov můj*. Iniciátory tohoto projektu byli manželé Hajzlerovi. Nakonec však k realizaci nedošlo a jeho tvůrci se usadili v developerském projektu Modřanský háj na okraji Prahy. (Svátková 2012, s. 23)

V roce 2010 vzniká na hranicích se Slovenskem v Bílých Karpatech ekologická osada. Hlavním iniciátorem zdejšího dění je přírodní stavitel Petr Skořepa, který v místě pořádá školy přírodního stavitelství. Spíše než o komunitu jde ale o volné společenství několika rodin a jednotlivců z přilehlého okolí, které spolupracují na některých projektech. Projekt vybudovaný přímo za účelem aktivního sousedství vzniká o dva roky později u Nového

---

³¹ www.hostetin.cz

Jičína. Jde o co-housing 9pramenů, obývaný pěti rodinami, který má ambice se dále rozšiřovat³².

Od roku 2012 funguje v Praze nezisková organizace Akademie soběstačnosti, která slouží „ke sdílení zkušeností a informací z oblastí soběstačného a trvale udržitelného způsobu života“ (Akademie Soběstačnosti 2014). Není zaměřená přímo na komunitní život, ale přednášky, které pořádá, se tématu komunit často týkají. O tři roky později, v roce 2013 se do vily Sklenářky nu Kostelce nad Orlicí stěhují její nynější obyvatelé a postupně zde vytvářejí společenství. V září 2016 vzniká facebooková skupina s názvem *Komunitní vize: chci žít v komunitě*, která má nyní asi 230 fanoušků a je platformou pro sdílení informací o projektech a akcích, odehrávajících se nejčastěji v Praze.

V prosinci 2017 byl založen spolek Zeměsouznnění³³, který si klade ambice založit v budoucnu eko-vesnici. Nelze tedy říci, že by v Česku lidé, kteří touží žít v komunitě nebo eko-komunitě, nebyli. O eko-komunitním hnutí v pravém smyslu slova se tu však zatím hovořit nedá. Jde spíše roztráštěné snahy jednotlivců nebo malých skupin, které často zůstávají ve fázi nápadu nebo projektu anebo zaniknou nedlouho po svém vzniku.

1.2.3. Shrnutí

Předchozí kapitoly srovnávaly obě země v oblastech environmentálního a eko-komunitního hnutí. Je z nich patrné, že sociální a politické prostředí, ve kterých se hnutí v jednotlivých zemích ocitla, jsou velmi odlišná. V obou zemích od šedesátých let vznikají hnutí odporu proti autoritám. V obou zemích se v souvislosti s tímto hnutím objevují venkovská společenství – komunity. V Československu však za příslušnost k takovýmto hnutím hrozí perzekuce a venkovská komunitní společenství jsou ničena, zatímco v Dánsku je veřejnost i politická reprezentace k tomuto fenoménu relativně benevolentní.

Do environmentálního hnutí v Dánsku se významně zapojují i takzvaní praktikující environmentalisté, kteří hledají reálné možnosti změny. Pracují jednak na vytváření alternativ k jaderné energii, ale kupříkladu také na propagaci ekologického zemědělství, což už do jisté míry souvisí s některými eko-komunitami. V Československu sedmdesátých let podobné aktivity neprobíhali. Komunistický režim změnil strukturu venkovských sídel, tím, že znemožnil existenci malých zemědělců a družstevní bydlení degradoval na bezdouchou výstavbu panelových domů.

---

³² www.9pramenu.cz

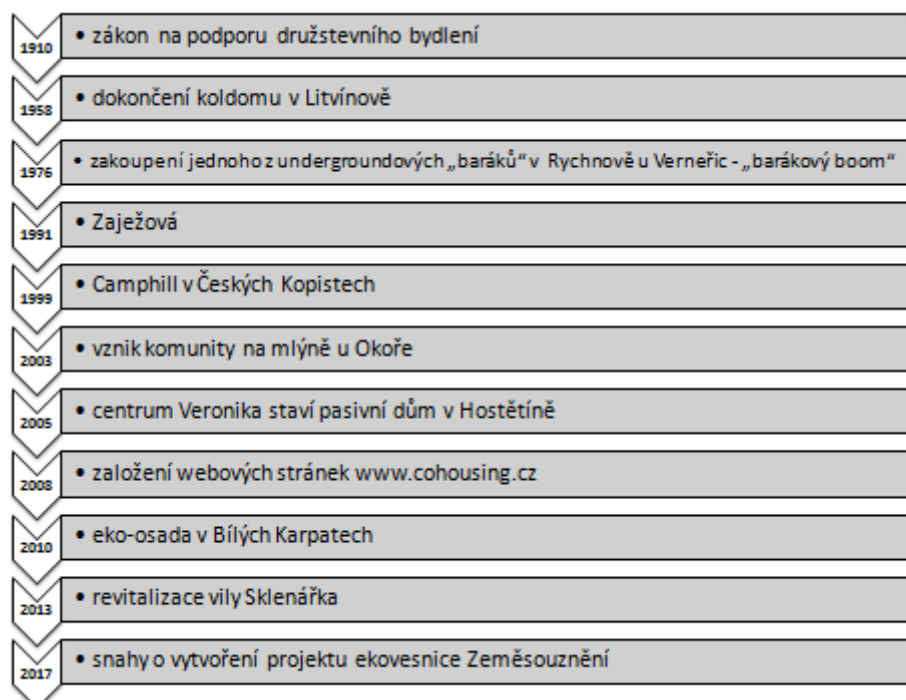
³³ www.zemesouzneni.cz/nase-ekovesnice

To vše se podepisuje na odlišném a pomalejším vývoji eko-komunit v České republice v porovnání s Dánskem. Kromě slovenské Zaježové, do které někteří eko-komunitní nadšenci z Česka za svým ideálem odešli, nevzniká na českém území až do roku 2003 žádný eko-komunitní projekt v pravém slova smyslu. V tomto roce je založeno první vyloženě ekologické společenství na mlýně u Okoře. Zde se jedná o malou komunitu, žijící v jednom prostorném domě, který si společně pronajímají od majitele. Ve srovnání s dánskými projekty, které v té době vznikají, jako jsou například navštívené Dyssekilde, Hallingelille nebo Svanholm se jedná o velmi malé společenství. Jmenovaná Dánská společenství čítají desítky až stovky obyvatel a sestávají se z domů postavených na vlastních pozemcích. Ačkoli se v České republice snahy o založení eko-komunit objevují, jsou mnohdy neúspěšné. V Dánsku oproti tomu existuje komunit rozmanitých velikostí, zaměření i stáří nepřeborné množství. Následující praktická část poskytne prostřednictvím vhledu do několika konkrétních českých i dánských projektů možné vysvětlení tohoto stavu.

Obrázek 1. Časová osa s výčtem nejdůležitějších okamžiků komunitního hnutí v Dánsku

Obrázek 2. Časová osa s výčtem nejdůležitějších okamžiků komunitního hnutí v České republice

2. Praktická část

2.1. Metodologie

2.1.1. Rozhovory

Ke sběru dat byla v této práci využita metoda polo-strukturovaných rozhovorů s lidmi, kteří v nějaké formě eko-komunity žijí. Konkrétně šlo o šest rozhovorů v pěti komunitách v Dánsku a čtyři rozhovory z komunit v České republice.

2.1.1.1. Výběr komunit a respondentů

Aby bylo možné vybrat komunity, ve kterých bude výzkum proveden, bylo nejprve nutné zmapovat danou populaci. Jak už bylo zmíněno v teoretické části práce, v Dánsku se některá eko-komunitní uskupení sdružují do organizace LØS. Na webových stránkách této organizace je k dispozici seznam dvaceti eko-komunit zapojených do této sítě. Tato databáze ale nelze považovat za úplný přehled všech eko-komunit v Dánsku. K získání informací o dalších eko-komunitních uskupeních byla použita metoda sněhové koule neboli nabalování. Každé z komunit uvedené na webových stránkách organizace LØS byl odeslán e-mail s prosbou o jmenování podobných komunitních projektů, které znají. Tímto způsobem byly nashromážděny informace o celkem osmadvaceti dánských eko-komunitách. Přehled těchto komunit, obsahující základní informace o každém projektu, můžete nalézt v příloze k této práci³⁴. Informace v databázi byly získány z webových stránek daných komunit nebo prostřednictvím emailové komunikace s jejich členy. Seznam zahrnuje název, rok vzniku komunity, počet obyvatel v ní, odkaz na její webovou stránku a místo, kde se nachází.

Všem komunitám v seznamu byla na začátku přiřazena čísla a následně bylo losováním vybráno pět komunit, které byly kontaktovány s prosbou o poskytnutí možnosti provedení výzkumu. Pokud se z oslovené komunity v průběhu několika dní neozvaly nebo účast ve výzkumu odmítly, bylo provedeno losování další. Celkem bylo takto osloveno patnáct komunit, z nichž pět se výzkumu účastnilo, čtyři nereagovaly a šest z nich rozhovor odmítla. Vybrané, navštívené projekty jsou v databázi všech komunit odlišené kurzívou.

V České republice byl výběr eko-komunit zjednodušen jejich relativně nízkou početností. Zároveň však vzhledem k absenci zasíťování komunitního hnutí v tomto případě chyběl seznam aktuálně fungujících uskupení. Seznamy na portálech³⁵ zaměřujících se na alternativní bydlení sice existují, jsou ale často neaktuální. Bylo proto nutné prověřit, zda

---

³⁴ příloha číslo 1

³⁵ www.zivo-byti.cz, www.enklava.net

uvedené projekty stále existují a zdali se vůbec dá považovat za eko-komunitní uskupení. V průběhu prověřování byla stejně jako u komunit v Dánsku použita metoda nabalování. Skrze internetovou komunikaci s lidmi, kteří v nějaké formě komunity v Česku žijí, byly shromážděny informace o dalších projektech. Dohromady bylo v Česku mezi eko-komunity zařazeno třináct projektů. Seznam těchto uskupení v České republice je možné nalézt v příloze³⁶. Kontakt byl v tomto případě navázán téměř se všemi komunitními uskupeními, avšak jen ve čtyřech z nich bylo možné provést rozhovor.

Výběr respondentů ve vybraných komunitách byl založený na dostupnosti a dobrovolnosti. To znamená, že rozhovor byl vždy veden s tím členem komunity, který byl ochotný si na rozhovor udělat čas. Podléhal tedy ve velké míře samo-výběru. Tento fakt mohl způsobit například to, že v Dánsku byl rozhovor ve většině případů veden s ženami ve věku okolo padesáti let, i když komunitním stylem života zde jistě žijí ve stejné nebo podobné míře i muži a starší i mladší lidé.

2.1.1.2. Vybrané projekty

Přehled jednotlivých navštívených projektů byl zpracován v online mapovém systému *ArcGis* do formy interaktivní on-line mapy³⁷, která obsahuje stručné informace o komunitách i o průběhu rozhovoru, který v nich byl proveden. Zároveň je možné medailonky vybraných eko-komunit nalézt i v příloze k této práci.³⁸ V této kapitole budou proto nastíněny jen některé zajímavé rysy navštívených projektů.

Na pěti vybraných dánských projektech je pro účely tohoto výzkumu zajímavé zejména to, v jaké době vznikaly. Tři z navštívených začaly fungovat již v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století a patří tak mezi nejdéle fungující komunity v Dánsku. Jelikož rozvoj eko-komunitního hnutí a zároveň velký vliv hnutí environmentálního v Dánsku datujeme právě do sedmdesátých a osmdesátých let, můžeme říct, že tyto komunity stály u zrodu dnešního eko-komunitního i nové vlny environmentálního hnutí v Dánsku. Princip jejich fungování velikost i proces utváření je ale u každé z nich odlišný. Další dvě navštívené eko-komunity vznikly v době, kdy už byl v Dánsku život v komunitě rozšířenou alternativou udržitelného životního způsobu. Ekovesnice Hallingelille byla založena v roce 2005 a malá komunita s mladým osazenstvem *De Sydvendte spande*, vznikla v roce 2015.

V České republice byly do výzkumu zařazeny čtyři projekty. Dva z nich, vila Sklenářka a mlýn u Okoře jsou komunity venkovské. Komunitní dům v Praze - Žižkově, který

---

³⁶ příloha číslo 2

³⁷ Dostupná zde: <https://arcg.is/1mOeKy>

³⁸ příloha číslo 3

obývají převážně bezdětní mladí pracující, se nachází ve městě a připomíná spolubydlení. Od toho se ale liší tím, že se zde v návaznosti na ideály Rainbow komunity aktivně snaží budovat komunitu a komunitní život popularizovat kulturními akcemi pro veřejnost pořádanými v domě. Poslední uskupení, které bylo v rámci výzkumu navštíveno, se nachází v obci Sychrov. Jde o skupinu lidí, kteří zde vlastní několik pozemků. Někteří z nich v místě už bydlí, jiní sem zatím pouze dojíždějí. Komunita tu takto postupně vzniká už od roku 2009. Navštívena byla v průběhu výzkumu i osada v Bílých Karpatech, v té však z důvodu časového vytížení jejich obyvatel, nebylo možné provést rozhovor.

2.1.1.3. Obsah a průběh rozhovorů

Všechny otázky použité v rozhovorech s respondenty jsou součástí přílohy.³⁹ Informace o tom, jak jednotlivé rozhovory probíhaly, je možné nalézt jak v interaktivní mapě, tak i v příloze.⁴⁰ Až na dvě výjimky se rozhovory odehrávaly přímo v prostorách dané komunity. Byly nahrávány na diktafon a následně přepsány do formy textového souboru.

Z velké části se zaměřovaly na vznik jednotlivých uskupení. To z toho důvodu, že jejich účelem bylo mimo jiné zjistit, jaké pohnutky vedly lidi k jejich založení. Šlo-li spíše o vymezování vůči většinové společnosti nebo třeba o formu protestu a jakou roli při tom hrála touha po ekologicky šetrném způsobu života, kterou se vyznačují i členové environmentálního hnutí. Jádrem rozhovorů pak byly otázky týkající se toho, jak a jestli vůbec se respondenti účastní dění v environmentálním hnutí. Konkrétně jestli se účastní nějakých protestů, přímých akcí anebo jestli se zapojují do činnosti environmentálních organizací. Dalším cílem rozhovorů bylo zjistit, zdali se eko-komunity samotné dají považovat za sociální hnutí.

2.2. Interpretace rozhovorů

V této kapitole jsou představeny a interpretovány výsledky polo-strukturovaných rozhovorů. Jejich cílem i cílem celé práce bylo zjistit jaký je vztah mezi environmentálním hnutím a environmentálně zaměřenými komunitami – eko-komunitami. Tento vztah se v jednotlivých komunitách objevil v různé míře a také v rozličných formách.

Analýza výpovědí je proto rozdělena na několik dílčích částí, podle toho, v čem spočívá nalezená souvislost mezi environmentálním hnutím a eko-komunitami. Jako první je pozornost věnována propojení spočívajícímu v přímé spolupráci obyvatel komunit s environmentálními neziskovými organizacemi nebo s jejich účastí v přímých akcích. Další

---

³⁹ příloha číslo 4

⁴⁰ příloha číslo 5

oddíl se věnuje souvislosti mezi hodnotami, na kterých se zakládají jednotlivé komunity s hodnotami typickými pro environmentální hnutí. Tato část se zaměřuje i na motivy k zakládání komunit a na jejich spojitost s environmentálním hnutím. Dalším dílčím oddílem je část věnující se charakteru eko-komunitního hnutí. Hledáním rysů charakteristických pro sociální hnutí ve výpovědích respondentů se zde zjišťuje, zdali je eko-komunitní hnutí hnutím samo o sobě. Toto zjištění je důležité pro určení vztahu mezi environmentálním hnutím a eko-komunitami.

Poslední oblast, kde je možné nalézt hledaný vztah, je dění v komunitě, její chod, akce, které se v ní pořádají a systém jakým funguje. Na tyto aspekty se proto zaměřuje další část této kapitoly. V závěru jsou výsledky jednotlivých částí shrnuty.

2.2.1. Neziskové organizace a účast v přímých akcích

Z provedených rozhovorů je patrné, že na individuální úrovni se u lidí žijících eko-komunitním stylem života projevy související s environmentálními i jinými sociálními hnutími objevují. Téměř v každé z navštívených komunit se objevil někdo, kdo měl zkušenosti s účastí v přímé akci nebo s prací či dobrovolnictvím v neziskové environmentální organizaci:

Už od devadesátých let jsem byl zapojený do nějakých ekologických iniciativ. Asi nejvíc jsem fungoval v DUZE. Bylo mi to blízké. Od okamžiku, kdy vycházela, jsem četl Poslední generaci, znal jsem se s Patočkou, Beránkem a touto zakladatelskou vlnou a pak taky s lidmi z NESEHNUTÍ a tak. Takže jsem se v tom prostředí pohyboval, jezdil jsem třeba i do Libkovic.

(Alexander, Okoř)

Byli jsme zapojení do NOAH, dánské organizace, která bojuje proti znečištění. Vedli v té době kampaň proti chemikáliím v potravinách. Jednou jsme například obarvili na modro párky, šli jsme s nimi na radnici a ptali se jich, jestli by jedli takové párky... Takže to bylo hnutí za organické zemědělství a netoxické potraviny.

(Vibse, Vallsolillegaard)

Ve většině případů šlo ale o činnosti, které respondenti nebo ostatní obyvatelé zkoumaných komunit, o kterých se respondenti zmiňovali, provozovali dříve v životě. Tedy ne v době, kdy probíhal rozhovor a často také ještě dříve než začali žít komunitním stylem života:

Už jsme nějak vzdali chození na demonstrace. Naposledy jsme byli, když nám bylo asi čtyřicet a dcera nás přemluvila, ať jdeme. Naše dcera má komunitu a tam jsou dost politicky aktivní. Ale my tady jinak takové věci děláme velmi málo.

(Dorte, Valsolilegaard)

Je tedy pravděpodobné, že existují eko-komunity, jejichž obyvatelé se do dění environmentálních a jiných sociálních hnutí aktivně zapojují i v době, kdy v komunitě žijí. Z provedených rozhovorů však vyšlo najevo, že v mnoha případech se komunitní život a aktivismus svým způsobem téměř vyrušují:

Taky jsem se třeba svého času přivazoval na Šumavě na strom a blokoval proti kácení a proti ničení národního parku. Ale to už jsem trošku nechal za sebou. Řekl bych, že teď už nebojuju tak moc za tu zemi a společnost, ale spíš za to, jak žít v nějakých blízkých vztazích. A přijde mi, že mě to naplňuje víc než někde demonstrovat. Ale přitom myslím, že se jedno propojuje s druhým. Jestli se má něco změnit k lepšímu, tak to musí být skrze iniciativu zdola i shora.

(Pavel, Žižkovská komunita)

Význam eko-vesnic je vlastně zároveň i tím co tento význam potlačuje, zabíjí. Protože, když tu žiješ, musíš tomu věnovat mnoho energie a už nemáš moc navíc na to být aktivní vně komunity. To je velký rozpor.

Nemyslím si, že v Dánsku existuje významnější napojení eko-komunit a environmentálního hnutí. Řekla bych, že jsme se společností spojeni jiným způsobem. Ovlivňujeme lidi, okolí se díky nám proměňuje, ale možná ne tak moc z environmentálního hlediska a ne prostřednictvím aktivismu. Žijeme podle svých ideálů a šíříme je tím, že inspirujeme lidi, kteří o tu inspiraci stojí.

(Anne, Dyssekilde)

Samotný život v komunitě tedy lze považovat za svého druhu aktivismus. Aktivismus propagující alternativní styl života jeho praktikováním. Zdá se, že pro lidi, kteří mají environmentální cítění a v minulosti byli aktivní v environmentálním hnutí, je život v komunitě podobně smýšlejících lidí, jeden ze způsobů jak se usadit, žít v souladu se svými ideály a nalézt tak své místo ve světě.

To může být jeden z důvodů, proč většina z nich už po usazení v komunitě není aktivní v environmentálním hnutí. Zakládání komunity může být totiž v podstatě chápáno

jako paralela k zakládání rodiny, jelikož rodina je také ve své podstatě komunita. Dokud jedinec nemá povinnosti související s rodinou či komunitou může mít čas a chuť realizovat se v environmentálním aktivismu. Když už má komunitu, do které může energii investovat, investuje ji raději tam.

U většiny respondentů byl ale i tak patrný aktivní zájem o aktuální společenské problémy. A formy aktivismu se u některých z nich po založení komunity pouze transformovaly z přímých akcí do aktivit souvisejících s lokálním okolím komunity a do aktivit lépe slučitelných s životem v komunitě:

Když naše děti chodily do školy a školky v Ustopu, tak jsme byli velmi aktivní tam. Utvořili jsme tam pro děti divadelní skupinu nebo jsme uspořádali sbírku na výstavbu hudební učebny.

(Vibse, Vallsolillegaard)

Snažíme se být aktivní v problému s uprchlíky. Vzali jsme sem jednoho uprchlíka a snažili jsme se tak udělat něco s něčím, co považujeme za smutné nebo problematické. Nedokážu si sice představit, jaké to bude mít tu tisíce a tisíce uprchlíků, ale můžeme udělat aspoň něco málo pro jednoho z nich.

(Dorte, Valsililegaard)

Ať už jde o aktivity environmentální nebo jiné formy aktivismu většinou se jedná o propojení na úrovni jednotlivců. Propojení s neziskovými organizacemi nebo s přímými akcemi na úrovni celých komunit se pak objevilo pouze ojediněle. Zajímavé propojení v rámci celého společenství existovalo mezi komunitou, ve které v minulosti žil respondent z komunity v Okoři a kampaní proti Temelínské elektrárně:

Když jsme vylezli z toho statku na kopeček, tak jsme zjistili, že máme na obzoru Temelín. A protože jsme byli těsně za hranicí toho SMORIJETE (Sdružení měst a obcí regionu jaderné elektrárny Temelín), tak jsme založili občanské sdružení „Na dohled JETE“ a začali jsme se angažovat proti Temelínu. Já jsem v té době zároveň fungoval v DUZE, takže při poslední blokádě Temelína v roce 1997, ten náš statek fungoval jako takové zázemí pro blokádníky. U nás ve stodole byli uloženy polní kuchyně, betonový traverzy, válce, sudy a podobně.

(Alexandr, Okoř)

V tomto případě tedy komunita sloužila jako centrum pro přímou akci a současně také spolupracovala s neziskovou organizací. Případy takto aktivního zapojení celé komunity do

aktivit související s environmentálním hnutím jsou ale spíše ojedinělé. Propojení s environmentálním hnutím na úrovni celých komunit bylo však možné vysledovat například v motivech k jejich zakládání nebo v hodnotách, které zastávají.

2.2.2. Hodnoty a motivy k zakládání komunit

Odpovědi na otázky týkající se vzniku komunit přinesly zajímavá zjištění. Několik respondentů z dánských komunit, které vznikaly už v druhé půli minulého století (Dyssekilde, Svanholm, Valsølillegården) totiž upozorňovalo na přímou spojitost mezi vlnou sociálních hnutí a vznikem komunit:

V šedesátých letech tu (v Dánsku pozn. autora) bylo silné hnutí za ženská práva, do kterého jsem byla aktivně zapojená. Šlo nám o to, změnit způsob života, jakým žily naše matky. V té době bylo v Dánsku zkrátka mnoho mladých lidí, kteří hledali nové způsoby života.

Když jsme komunitu zakládali, vznikaly zároveň s námi i další podobné skupiny, ale my jsme o nich nevěděli. Já si myslím, že to byla součást širšího hnutí ve společnosti – hnutí za práva žen, environmentálního hnutí... Byla to doba nespokojenosti se stávajícími autoritami, doba hledání alternativ, nových způsobů uspořádání v rodinách, života ve společnosti celkově. Takže já si myslím, že jsme nikde nehledali přímo inspiraci k tomu co dělat, ale vzniklo to z toho, že jsme chtěli dělat věci jinak.

(Vibse, Valsølillegaard)

V sedmdesátých letech v hippie... nebo ne úplně hippie hnutí, ale zkrátka v hnutí sedmdesátých let se v Kodani utvořila skupina lidí, kteří chtěli založit původně vegetariánskou komunitu. Měli představu o nové podobě společnosti. Bylo to založeno na grassroových ideálech, touze po změně.

(Anne, Dyssekilde)

V tomto případě tedy není vztah hnutí a komunit založen na konkrétních jednotlivých spojeních, ale komunity samotné jsou vnímány jako jeden z projevů přítomnosti určitého sociálního hnutí ve společnosti. Z toho vyplývá, že komunity nemusí být s hnutím jako takovým přímo spojené, aby bylo možné nalézt mezi nimi souvislost. Spojitost může spočívat už v tom, že zakládání komunit vychází z ideologického nastavení, které existence sociálních hnutí ve společnosti vytváří. Hnutí, ze kterých mohou eko-komunity vycházet, není jen

environmentální hnutí. Jde o celou škálu sociálních hnutí, mezi nimi například hnutí za ženská práva nebo hnutí hippies.

Z několika provedených rozhovorů je zřejmé, že v sedmdesátých letech byla důležitou součástí tohoto ideologického nastavení v dánské společnosti a zároveň taky motivem k zakládání prvních eko-komunit touha po změně, touha po nové podobě života jednotlivce i směřování společnosti jako celku. Nelze říci, že v komunistickém Československu by lidé po změně stávajících pořádků netoužili. I zde sehrálo velkou roli hnutí undergroundu a i zde vznikaly v souvislosti s tímto hnutím na venkově komunitní formy bydlení. Situace hnutí zde však byla mnohem složitější a jeho manifestace v podobě komunitních „baráků“, proto často neměla dlouhodobější trvání. Jedná se zřejmě o jeden z klíčových důvodů, proč zde na rozdíl od Dánska komunitní bydlení nemá tradici a není uznávanou alternativou k bydlení klasickému.

Ideologické nastavení související se sociálním hnutím se pak kromě toho, že díky němu komunity vůbec vznikají, přirozeně projevuje v hodnotách, které lidé v eko-komunitách vyznávají. Ty jsou u eko-komunit často podobné nebo totožné s hodnotami typickými pro environmentální hnutí:

Je pro mě důležité nejen o něčem mluvit, ale žít to. Proto pro mě tenhle styl života je i nějakou cestou do budoucna nejenom pro mě. Mám na paměti takové ty problémy, které lidstvo řeší, ať je to klimatická změna nebo něco jiného a myslím si, že i na té globální úrovni to souvisí s tím, jak žijeme spolu.

(Pavel, Žižkovská komunita)

Mně byla vždycky sympatická cesta dobrovolné skromnosti a uvědomělosti. Nějak mě nezajímala kariéra nebo prachy, ale vždycky jsem to měl postavené na vztazích, zejména teda s ženami, ale vlastně vztah k přírodě je pro mě taky dost důležitý.

(Alexandr, Okoř)

Náš přístup, kdy děláme věci jinak, je sice určitě kontrastem k průmyslovému přístupu k zemědělství, ale zase se nesnažíme být farmáři, nesnažíme se být alternativou v produkci potravin a zboží. Takže si nemyslím, že bychom byli součástí nějaké celospolečenské diskuze o zemědělské problematice. Spíš se vztahujeme k diskuzi celkově o konzumerismu a odcizení. Komunitu jsme založili, protože jsme se nechtěli dostat do toho kolotoče normálního

konzumního života, kdy si vezmeš půjčku, aby sis mohl koupit auto, aby si mohl jezdit do práce a vydělávat na splácení té půjčky.

(Magnus, De Sydvendte spande)

Většinou se jedná o hodnoty, které jsou v rozporu s hodnotami většinové společnosti. Život v komunitě pak respondenti vnímají jako prostředek usnadňující život v souladu s hodnotami alternativními:

Pro mě je to otázka životního stylu a nějakých žitých hodnot a taky odpovědi na spoustu takových praktických otázek, jak žít dobrý život, v míru s lidmi, ne úplně konzumně a to je vlastně pro mě takový motor, že mi to umožňuje žít podle mého nejlepšího vědomí a svědomí a zároveň nedělat něco tak drastického jako sebrat se a stát se pastýřem ovcí a s nikým nemluvit, což je vlastně to nejlepší, co se v téhle zvrhlé době dá dělat.

(Michaela, Žižkovská komunita)

2.2.3. Eko-komunitní hnutí

Z předchozí části analýzy rozhovorů vychází, že komunity jsou do jisté míry pouze manifestací existence sociálních hnutí ve společnosti. Pokud tomu tak je, otázkou zůstává, zdali komunity, eko-komunity a eko-vesnice tvoří i hnutím sami o sobě. Tedy jestli eko-komunitní hnutí, o kterém se v této práci mluví, je sociálním hnutím v pravém slova smyslu a jestli se obyvatelé eko-komunit za součást tohoto hnutí považují. V teoretické části byly jako základní charakteristiky sociálních hnutí určeny tyto:

1. sdílené hodnoty
2. ochota tyto hodnoty otevřeně propagovat například prostřednictvím přímých akcí, protestů,
3. napojení těchto aktivit na síť hnutí skládající se z jednotlivců, organizací i politických stran,
4. odmítnutí dominantních forem moci.

Tato část se na základě výpovědí respondentů bude snažit určit, zdali je eko-komunitní hnutí samostatným sociálním hnutím nebo jestli je pouze projevem hnutí jiných.

Sdílené hodnoty jsou u obyvatel eko-komunit jednak environmentální, které naznačují spojitost s environmentálním hnutím a které byly rozebírány v předchozí části ale také jiné, zejména související se sociálními aspekty žití v komunitě:

Kromě ekologických hodnot je pro nás velmi důležité vzájemně si pomáhat. Být jeden druhému opravdu dobrým sousedem. A myslím, že komunity založené na těchto principech v Dánsku přibývají. Ne všechny z nich mají ekologický přesah, ne všechny si pěstují

ekologickou zeleninu, ale toto bytí spolu a pomáhání si je čím dál tím populárnější. Lidé si také čím dál víc uvědomují, co jim může přinést ta inspirace z blízkosti života jiných lidí.

(Vibse, Vallsolillegaard)

Eko-komunitní hnutí je tedy kromě environmentálních hodnot spojitelných s environmentálním hnutím postaveno i na jiných hodnotách. Důvodem proč žít společně jsou z velké části sociální výhody, které to přináší. Co se týče hodnot, můžeme tedy eko-komunitní hnutí považovat za samostatné sociální hnutí.

V propagování těchto hodnot na druhou stranu nejsou obyvatelé komunit většinou příliš aktivní. Jako propagace eko-komunitních hodnot je většinou považován již samotný život v eko-komunitě a dění s tím související:

Eko-komunita přetváří kulturu v okolním prostředí. Přitahuje to lidi. Mnoho lidí přichází, protože jsou inspirováni naším životním stylem. Je to, jako bychom byli malými semínky eko-vesnic, ze kterých se rozvíjí další. Ale neříkala bych tomu hnutí eko-vesnic. Nikdy jsem nevnímala komunity a eko-vesnice v Dánsku jako lídry nějakého hnutí.

(Anne, Dyssekilde)

Dalším předpokladem pro existenci sociálního hnutí je přítomnost sítě vztahů mezi jednotlivými články hnutí. Napojení aktivit určité komunity na síť eko-komunitního hnutí je totiž přirozeně závislé na tom, jestli tato síť v dané zemi nebo na globální úrovni vůbec existuje. V Dánsku o existenci sítě organizací a jednotlivých komunit není pochyb, v České republice ale v tomto směru eko-komunitní hnutí poněkud pokulhává:

Já třeba jak se hodně zabývám komunitami i teoreticky, takže spoustu těch lidí, co žijí v různých společenstvích osobně znám. Nedá se ale říct, že by to bylo spojení na úrovni celé skupiny. Je to hodně takové moje individuální věc, protože mě to zajímá, tak se s těmi lidmi hodně bavím. A jinak já si myslím, že v Praze je hrozná spousta takových spolubydlení, které mají nakročeno k nějakému co-housingu, ale je hrozně těžké se o tom dozvědět, pokud neznáš nikoho osobně.

(Michaela, komunitní dům Praha – Žižkov)

V České republice je tedy možnost komunikace mezi jednotlivými komunitami ztížena tím, že jednotlivá uskupení o sobě často neví. Neexistuje totiž žádná organizace ani webová stránka, která by se na síťování podobných projektů zaměřovala. To je způsobeno zřejmě malou početností a relativně krátkou životností eko-komunitních projektů v této zemi. V Dánsku

naproti tomu síťování funguje a většina navštívených projektů, s výjimkou komunity De Sydvendte spande, je do něj zapojena.

Poslední charakteristický rys sociálních hnutí, odmítnutí dominantních forem moci, v ideologii eko-komunit patrný je. Snaha o vytváření vlastní sociální struktury v jednotlivých komunitách, která je často velmi odlišná od obvyklého modelu v dnešní společnosti, je toho sama o sobě důkazem. Eko-komunity se často snaží být samostatnými a částečně samosprávnými územími. K čemuž je motivací většinou právě odmítnutí dominantních forem moci vládoucí v okolní společnosti. Konkrétně je to patrné například v rozhovoru v dánské komunitě De Sydvendte spande:

Nechceme náš dům a pozemky vlastnit. Chceme, aby založit nadaci společně s další komunitou, aby je vlastnila. To proto, že odmítáme, aby se místo, kde probíhají naše životy, stalo tržní komoditou. Karl Polanyi definoval půdu, pracovní sílu a peníze jako takzvané fiktivní komodity. V dnešní společnosti se s nimi zachází, jako by to bylo zboží, které je k dostání v supermarketu. Já s tím nesouhlasím, není to komodita, protože je to základ života.

(Magnus, De Sydvendte spande)

2.2.4. Dění v komunitě

Dalším bodem, který charakterizuje eko-komunity a jejich vztah k environmentálnímu hnutí, je dění v komunitě. Do této kategorie zapadají jak znaky každodenního životního stylu, tak i příležitostné akce, které se v komunitě pořádají.

Pronikání sociálních hnutí do sféry každodenního života jednotlivců, kteří jsou součástí tohoto hnutí, se věnovaly některé kapitoly v teoretické části této práce. Environmentální hnutí je příkladem takového sociálního hnutí, které vybízí své přívržence ke specifickému životnímu stylu. Environmentálně příznivý životní způsob, kterým se vyznačují eko-komunitní společenství, často zahrnuje rysy typického životního stylu členů environmentálního hnutí:

Máme solární panely a snažíme minimalizovat spotřebu vody a elektřiny. Nepoužíváme sušičku, protože to spotřebovává moc energie, a když kupujeme nějaký spotřebič, vždycky si všímáme, jakou má spotřebu elektřiny.

(Dorte, Valsililegaard)

Máme nějaká pravidla, co se týče bydlení. Způsob jakým si tady lidé staví domy, musí být tak udržitelný, jak je to jen možné. K vytápění se tady nesmějí používat fosilní paliva – ropa nebo zemní plyn.

(Anne, Dyssekilde)

Mezi nejčastější aspekty, ve kterých se environmentálně příznivý životní styl v eko-komunitách projevuje, patří tedy v první řadě bydlení. Typické je využívání prvků přírodního stavitelství a snaha o užívání obnovitelných zdrojů energie.

Další sférou, kde se tyto snahy projevují je například ve stravování. Mnoho obyvatel eko-komunit se stravuje vegetariánsky, snaží se získávat potraviny z lokálních zdrojů nebo se dokonce částečně zásobí potravinami sami. Protože jsou tyto prvky časté i u životního stylu představitelů environmentálního hnutí, je množné, že eko-komunitní styl života je výhodným útočištěm pro členy environmentálního hnutí, které jim umožňuje žít v souladu s identitou hnutí.

Kromě stylu života charakterizují danou komunitu a její vztah k environmentálnímu hnutí také akce, které se v ní odehrávají. Tyto akce jsou hlavním propojením komunity s veřejností. Až na výjimky se ve většině navštívených komunit nějaké akce pro veřejnost během roku odehrávají. Většina akcí však významnější spojitost s environmentální problematikou nemá. Jedná se nejčastěji o koncerty nebo jiné kulturní události, jarmarky nebo ozdravné a sebe-rozvojové pobyty. V Česku je z navštívených komunit nejrozvinutější v kontaktu s veřejností vila Sklenářka. To proto, že se zde kromě komunity nachází i meditační centrum. V něm se během roku odehrává množství workshopů, přednášek a dalších akcí pro veřejnost. Hlavním záměrem zakladatelů místní komunity původně ani nebylo založit komunitu. Hlavním motivem bylo vytvořit místo pro lidi zvenčí, kam budou moci jezdit za odpočinkem.

Chtěli jsme se starat se o prostor, kde můžou lidi nacházet něco, co potřebují. Co se týče toho společenství, tak to vzniklo dost živelně a vlastně jsme to ani původně neměli jako záměr. Nevěděli jsme jak na to, nikdy jsme v žádném společenství nežili a nebyl to ani náš nějaký hlavní motiv, jako jít třeba žít pryč z města, do komunity.

(Tereza, Sklenářka)

Akce tu většinou výraznější environmentální podtext nemají. V létě se tu ale koná Festival Soběstačnosti, který v tomto směru zajímavý je. Klade si totiž za cíl podporovat a šířit

vizi udržitelného a soběstačného života.⁴¹ Akce propagující komunitní styl života, ale především podporující alternativní hudební kulturu pořádají i v komunitním domě na Žižkově. Jejich bytová scéna Kočka v tašce nabízí především koncerty a představení, ale i workshopy a přednášky s environmentální tematikou, jako třeba výroba peněženek z tetrapakových obalů nebo sbírání odpadků.

V Dánsku se akce pro veřejnost nejvíce odehrávají v Dyssekilde a Svanholmu. Komunity zapojené v GEN tedy Dyssekilde, Svanholm a Hallingelille se zapojují do vzdělávacích kurzů, zaměřených na tvorbu eko-komunit a jsou otevřené pro dobrovolníky, kteří tak mohou prostřednictvím pobytu v nich získat inspiraci. Ani v Dánsku však účelem akcí pořádaných v navštívených komunitách není zvyšování povědomí o environmentálních problémech. Jejich funkce jsou tak spíše představení a otevření komunity veřejnosti nebo poskytnutí nějakých služeb lidem z venčí. Pokud tedy hovoříme o environmentálním a eko-komunitním hnutí jako o dvou různých sociálních hnutích, dá se říct, že akce v komunitě jsou spíše spojené s propagací myšlenek hnutí eko-komunitního.

2.2.5. Shrnutí

Z analýzy rozhovorů je patrné, že téměř ve všech komunitách se našli lidé spojení s environmentálním hnutím. Buď prostřednictvím zapojení do činnosti v neziskových organizacích, nebo účastí v přímých akcích. Eko-komunity jsou také často sami o sobě znakem přítomnosti určitého sociálního hnutí ve společnosti. Vycházejí z touhy po změně společenského řádu, která je součástí ideologie většiny sociálních hnutí. Toto zjištění je důležité, protože z něj lze odvodit, že síla určitého sociálního hnutí v dané zemi má vliv na to, jestli a v jaké míře se zde vytvářejí komunitní uskupení.

Kromě toho, že jsou eko-komunity součástí environmentálního hnutí, se kterým sdílí některá ideologická východiska, a z jehož přítomnosti ve společnosti mohou vzniknout, dají se také považovat za sociální hnutí i sami o sobě. To je silnější a více zřejmé v případě dánských eko-komunit. Životní styl praktikovaný v eko-komunitách se vyznačuje některými znaky typickými pro životní styl představitelů environmentálního hnutí. To z eko-komunit dělá místa ideální pro život v souladu s ideologií environmentálního hnutí. I toto zjištění je důležité. Pokud totiž eko-komunitní styl života přitahuje lidi, kteří se účastní v environmentálním hnutí, pak se při nižším počtu lidí participujících v daném hnutí, snižuje i potřeba zakládat eko-komunity.

---

⁴¹ www.festivalsobestatecnosti.cz

2.3. Diskuze

Z analýzy rozhovorů a vyplývá, že rozdílný historický vývoj v oblasti environmentálního hnutí, ale i dalších sociálních hnutí v jednotlivých zemích, se pravděpodobně projevil na míře oblíbenosti eko-komunitního stylu života. Je ale nutné si uvědomit, že ve společnosti vždy současně působí mnohem více formujících sil, a proto je možné a dokonce pravděpodobné, že existují i další důvody rozdílné popularity eko-komunit v Dánsku a České republice. V této práci nebyly všechny tyto důvody dostatečně reflektovány. V důsledku toho, mohl být přeceněn význam přiřádaný environmentálnímu hnutí, jakožto hlavnímu hybateli dění v hnutí eko-komunitním. Této limitaci by bylo obtížné se vyhnout, protože bakalářská práce nenabízí, pro hlubší reflexi sociálního prostředí, ve kterém se zkoumané fenomény nacházejí, dost prostoru.

Dalším omezením, které mohlo mít vliv na výsledky, je relativně malý počet komunit, ve kterých byl proveden tento výzkum a také jejich charakter. Protože se mezi eko-komunitní uskupení řadí opravdu pestrá škála různých projektů, je pravděpodobné, že i napojení těchto uskupení na environmentální hnutí se může velmi lišit případ od případu. V této práci byly například v Dánsku vybrány hned tři komunity, které vznikly na konci sedmdesátých a v osmdesátých letech, tedy v podobném období. Protože toto období bylo charakteristické i silným environmentálním hnutím v zemi, je možné, že vznik těchto komunit bude s tímto hnutím souviset více, než vznik komunit v jiném časovém údobí.

Možným opatřením, které by tuto limitaci minimalizovalo, by mohlo být soustředění výzkumu na vybrané časové období. Taková studie by tedy zkoumala například eko-komunity a environmentální hnutí pouze v sedmdesátých letech minulého století. Tento přístup by zároveň poskytl i větší prostor pro detailnější analýzu sociálně politického prostředí v dané zemi a době, a tím by pomohl odstranit oba zmíněné problémy.

Pohledy na problematiku mohou být rozdílné nejen mezi jednotlivými uskupeními, ale i v rámci jedné komunity. Zatímco jeden člen téže komunity může svůj životní styl považovat za formu aktivismu, jiný jej vnímá pouze jako životní styl. Protože v tomto výzkumu nebyli respondenti v komunitách vybíráni náhodně, není vzorek respondentů reprezentativní. To by bylo možné vyřešit náhodným vybíráním respondentů v komunitách, což by bylo pravděpodobně dost časově náročné. Pro obyvatele komunit bylo totiž často problematické najít vůbec někoho, kdo by si na výzkum udělal čas, i když v tom, o koho půjde, měli volnou ruku. Jiným, částečným řešením by bylo vést rozhovor s více lidmi z téže komunity. To bylo provedeno ve dvou komunitách i v rámci tohoto výzkumu.

Zvolená struktura této studie - zkoumání hledaného vztahu ve dvou různých zemích zároveň - přinesla na problematiku širší pohled. Obohacena tím na jednu stranu byla jak analýza vztahu environmentálního hnutí a eko-komunit, tak i popis situace v jednotlivých zemích. V hledání podobností a odlišností totiž často vypluly na povrch důležité charakteristické rysy daného hnutí v dané zemi. Na druhou stranu však tato srovnávací metoda ubrala prostor pro detailnější studium situace v jednotlivých zemích a přinesla zvýšení časové a finanční náročnosti výzkumu. Výzkum byl kvůli této metodě i obtížněji proveditelný z důvodu jazykové a kulturní bariéry, která byla přítomná při zkoumání v Dánsku.

Podobný výzkum by bylo možné provést i na příkladu jiných zemí. Pro účely této práce byly vybrány země s diametrálně odlišným historickým kontextem. Přínosný by však mohl být i výzkum v zemích podobných nebo dokonce v zemích se společnou historií, jako je například Česká republika a Slovensko. Otázka, na kterou by takový výzkum mohl hledat odpověď, by mohla být, proč se na Slovensku eko-komunitám daří více než v Čechách. Díky tomu, že odlišných socio-politických vlivů by bylo v tomto případě méně než tomu bylo v případě Dánska a České republiky, bylo by možná snazší nalézt příčiny rozdílné popularity eko-komunitního stylu života. Takový výzkum by se také snížil vliv jazykové a kulturní bariéry.

Ačkoli provedený výzkum má množství omezení, jeho výsledky korespondují s kontextem nastaveným v teoretické části této práce. V kapitole o komunitním hnutí bylo na několika příkladech z historie komunit naznačeno, že komunity bývají vytvářeny na základě určité ideologie, která je ve společnosti přítomna. Protože ideologická východiska obyvatel eko-komunit mají stejný základ s myšlenkami environmentálního hnutí, je pravděpodobné, že v případě eko-komunit je tou ideologií, která musí být ve společnosti k jejich vzniku přítomna, právě ideologie environmentálního hnutí.

Výsledky také z části potvrzují zjištění jiných autorů, kteří se na podobnou problematiku zaměřovali. Lucy Sargisson (2000) při zkoumání komunit došla k závěru, že jsou její členové i komunity jako takové jsou v aktivním spojení s environmentálními komunitami, účastní se přímých akcí a aktivně se snaží ovlivňovat politiku. Výsledky v této práci sice vztah environmentálního hnutí a lidí v eko-komunitách potvrzují, tak aktivní propojení však odhaleno nebylo. Většina obyvatel komunit byla aktivní v nějaké sféře environmentálního hnutí v době před založením nebo nastěhováním se do komunity. Rozdíl ve výsledcích může být způsoben zemí, ve které byl výzkum prováděn, a tedy rozdílným kulturním kontextem nebo i charakterem konkrétních uskupení, které byly do výzkumu

vybrány. Zjištění této práce tak spíš dokládají tvrzení Judit Farkas, která zjistila, že eko-komunity se mohou stát útočištěm pro lidi, kteří se v environmentálním hnutí účastnili dříve.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo prozkoumat a popsat vztah mezi environmentálním hnutím a eko-komunitami. K charakterizování tohoto vztahu jsem se rozhodla provést výzkum ve dvou zemích, ve kterých se situace eko-komunit i environmentálního hnutí diametrálně odlišuje – v České republice a Dánsku.

Z rozhovorů s obyvateli eko-komunit vyšlo najevo, v jakých formách se hledaný vztah objevuje. Zjistila jsem, že není založen ani tak na přímé aktivní spolupráci organizací environmentálního hnutí a eko-komunit. Propojení tkví spíše ve sdílení společných hodnot, v minulosti obyvatel eko-komunit, která je často s aktivitami environmentálního hnutí spjatá nebo v rysech životního stylu, které jsou společné jak pro obyvatele eko-komunit, tak pro představitele environmentálních hnutí. Analýza rozhovorů přinesla i možnou odpověď na otázku položenou v úvodu práce, zdali méně rozvinuté environmentální hnutí způsobuje menší popularitu eko-komunitního způsobu života. Vznik komunitních uskupení vychází vždy z určitého ideologického nastavení v části dané společnosti. V případě eko-komunit toto ideologické nastavení zřejmě úzce souvisí s environmentálním hnutím a s hnutím proti autoritám. Pokud toto hnutí ve společnosti chybí nebo není dostatečně silné, je pravděpodobné, že ani eko-komunitní styl života nebude tolik populární.

K těmto výsledkům jsem došla nejen prostřednictvím rozhovorů s lidmi v eko-komunitách, ale propojením vyjádření mých respondentů s teoretickým základem, který tvoří teoretickou část této práce. V té jsem nejprve popsala základní pojmy jako eko-komunita nebo environmentální a eko-komunitní hnutí a poté jsem nastínila historickou i současnou situaci environmentálního a eko-komunitního hnutí v obou zemích. Podstatná část tvorby této bakalářské práce tkvěla v provádění rozhovorů s lidmi v eko-komunitách v Dánsku a České republice a v následné práci s těmito sesbíranými daty. V rozhovorech jsem se zaměřovala na různé aspekty, ve kterých jsem předpokládala existenci možného propojení s environmentálním hnutím. Tento terénní výzkum jsem pak shrnula do praktické části, ve které jsem došla k výsledkům a odpovědím na otázky, které jsem si v začátcích práce položila.

Tato práce a její zjištění mohou být prospěšné k pochopení významu eko-komunit v environmentálním hnutí. Může být přínosná jak pro výzkumníky zabývající se studiem eko-

komunit a eko-komunitního hnutí, tak i pro výzkum hnutí environmentálního. Ke studiu tohoto propojení a tohoto tématu obecně mě vedla touha zjistit, jak prospěšné jsou eko-komunity a jejich obyvatelé pro ekologické iniciativy, snažící se prosadit změny politických opatření v oblasti ochrany přírody. Chtěla jsem zjistit, jestli a do jaké míry jsou eko-komunity součástí boje za lepší a k přírodě šetrnější svět. Někteří respondenti se vůči tomuto chápání eko-komunitních uskupení, jako součástí hnutí aktivně se snažícího o prosazení změny vztahu společnosti k přírodě, striktně vymezovali. Z toho jsem pochopila, že jejich vztah k environmentálnímu hnutí často není tak přímý a aktivní, jak jsem očekávala. I kdyby však eko-komunity neměly velký význam v boji za lepší svět, rozhodně mají význam v životě jednotlivců - jejich obyvatel – a často také v rozvoji lokalit, ve kterých se nacházejí.

Použité zdroje

About Gaia trust: Our History. *Gaia Trust* [online]. Denmark: Ross Jackson [cit. 2018-05-03].

Dostupné z: <http://gaia.org/gaia-trust/about-gaia-trust/#top>

About NOAH, *NOAH* [online]. København N: Monsun [cit. 2018-05-03]. Dostupné z:

<https://www.noah.dk/english/about-noah>

Akademie Soběstačnosti [online], ©2014. Praha [cit. 2018-05-03]. Dostupné z:

<http://www.akademiesobestacnosti.cz>

ARDZIJAUSKAITE, Vilma, 2009. *Ecovillages: is it a way to reach environmental sustainability?:*

Case studies in Denmark [online]. Maastricht / Aalborg [cit. 2018-05-03]. Dostupné z:

<http://esst.eu/wp-content/uploads/Vilma+Thesis.pdf>. Diplomová práce. Maastricht University/

Aalborg University.

BATES, Albert, 2003. Ecovillage Roots (and Branches). *Communities Magazine* [online]. 2003, (117)

[cit. 2018-05-03]. Dostupné z: [https://www.scribd.com/document/35048590/Ecovillage-Roots-and-](https://www.scribd.com/document/35048590/Ecovillage-Roots-and-Branches)

Branches

BINKA, Bohuslav, 2015. *Environmentální organizace v ČR*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-7815-4.

BINKA, Bohuslav, 2008. *Zelený extremismus: ideje a mentalita českých environmentálních hnutí*.

Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4791-4.

BLAŽEK, Jan, 2015. *Komunitní forma environmentálně udržitelného životního způsobu*. Text pro kolektiv GAČR projektu

BOONSTRA Beitske, 2012. *Collective Housing and How It Effects Contemporary Planning –*

Learning From the Danish Bofælleskaber From a Complexity Perspective [online]. Abstract for

AESOP 26th Annual Congress, 11-15 July, 2012, Ankara. Dostupné z: <http://edepot.wur.nl/331371>

BRUUN, Maja Hojer, 2011. Egalitarianism and Community in danish housing Cooperatives: Proper

Forms of Sharing and Being Together. *Social Analysis* [online]. (2), - [cit. 2018-05-03]. DOI:

10.3167/sa.2011.550204. ISSN 0155-977X. Dostupné z:

<http://berghahnjournals.com/view/journals/social-analysis/55/2/sa550204.xml>

BULÍN, Rostislav, 2017. *Squatting jako sociální a právní jev*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Miloš Večeřa.

DOHERTY, Brian, 2002. *Ideas and Actions in the Green Movement*. New York: Routledge. ISBN 0-415-17401-5.

Ekologické projekty v obci, *Hostětín: oficiální webové stránky* [online]. [cit. 2018-05-03]. Dostupné z:

<http://www.hostetin.cz/ekologicke-projekty/ds-1005/p1=1619>

EYERMAN, Ron. a Andrew. JAMISON, c1991. *Social movements: a cognitive approach*. University Park, Pa.: Pennsylvania State University Press. ISBN 978-0271007564.

FAGAN, Adam a Petr JEHLICKA, 2003. Contours of the Czech environmental movement: a comparative analysis of Hnutí Duha (Rainbow Movement) and Jihoceske matky (South Bohemian Mothers). *Environmental Politics* [online]. **12**(2), 49-70 [cit. 2018-05-03]. DOI: 10.1080/09644010412331308184. ISSN 0964-4016. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09644010412331308184>

GILMAN, Robert, 1991. The Eco-village Challenge. Context Intitute [online], Dostupné z: <https://www.context.org/iclib/ic29/gilman1/> [cit. 2018-04-01]

GUZIK, Hubert, 2014. *Čtyři cesty ke koldomu: kolektivní bydlení - utopie české architektury 1900-1989*. Praha: Zlatý řez. ISBN 978-80-903826-9-5.

Hnutí DUHA: Friends of the Earth Czech republic [online], Brno [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.hnutiduha.cz/>

HOLÝ, Ladislav, 2010. *Malý český člověk a skvělý český národ: národní identita a postkomunistická transformace společnosti*. Vyd. 2. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-018-6.

CHYTILOVÁ Jana, 2015. *Baráky*. In: Fenomén undergroundu [televizní a online dokumentární cyklus], autor námětu: František Čučas Stárek, ČT 2 8. 3. 2015 23:30, Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10419676635-fenomen-underground/414235100221006-baraky/> [cit: 18-03-2018]

JAMISON, Andrew., Ron. EYERMAN a Jacqueline. CRAMER, c1990. *The making of the new environmental consciousness: a comparative study of the environmental movements in Sweden, Denmark, and the Netherlands*. Edinburgh: Edinburgh University Press. ISBN 07-486-0180-5.

JØRGENSEN, Michael Søgaard a Bente Hessellund ANDERSEN, 2012. The Controversies over Bioenergy in Denmark: 'Bio' is not the same as 'Sustainable'. *Environmental Engineering and Management Journal*. **11**(11), 2101-2119. ISSN 1582-9596.

KOVÁŘOVÁ, Linda, 2015. Případová studie – Jeseničtí neorurálové: skupina přistěhovaných kulturně kreativních lidí. In: HEŘMANOVÁ, Marie, Ondřej CÍSLER, Martina LÍSKOVCOVÁ, Jan Albert ŠTURMA, David NOVÁK a Petr MEDUNA. *Možnosti rozvoje území – Základní mezioborová studie pro Olomoucký kraj – Jesenicko, Javornicko* [online]. Praha: Fond dalšího vzdělávání, s. 43-61 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.pracovninavyky.cz/downloads/JESENICKO%20web.pdf>

LINHART, Jiří, PETRUSEK, Miloslav, VODÁKOVÁ, Alena., MAŘÍKOVÁ, Hana. 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-310-5. s. 507 – 514

- MEIJERING, LOUISE, PAULUS HUIGEN a BETTINA VAN HOVEN, 2007. Intentional communities in rural spaces. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* [online]. **98**(1), 42-52 [cit. 2018-05-03]. DOI: 10.1111/j.1467-9663.2007.00375.x. ISSN 0040-747X. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1467-9663.2007.00375.x>
- MOORE, Kelly and WIGHT, Alan, 2007. *Nature, Culture and Machines in the Ecovillage Movement*, 2007-08-1, příspěvek na konferenci Americké sociologické asociace, New York, New York City [online]. Dostupné z: http://citation.allacademic.com/meta/p184707_index.html [cit.2018-04-01]
- NEŠPOR, Zdeněk R. a Petr HOLUB, 2006. Socioekonomické hodnoty českých a západních podnikatelů. *Socioekonomické hodnoty, politiky a instituce v období vstupu České republiky do Evropské unie*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, s. 133-150. ISBN 80-7330-085-0.
- NOVÁK, Arnošt, 2017. *Tmavozelený svět: radikálně ekologické aktivity v České republice po roce 1989*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Knižnice sociologické literatury. ISBN 978-80-7419-254-8.
- O nás, 2015. *Zaježka* [online]. Slovensko: Miroslav Kašiak [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.zajezka.sk/sk/onas>
- PATOČKA, Jakub, 1999. *Duha deset let na cestě: lidé a křižovatky*, In: Sedmá generace, **8**(10):. s. 15
- PATRAS, Martin, 2011. *Camphill České Kopisty*. Praha. Bakalářská práce. Karlova univerzita. Vedoucí práce Marie Vorlová.
- SARGISSON, Lucy, 2000. *Utopian bodies and the politics of transgression*. New York: Routledge. ISBN 978-0415214636.
- SCOTTHANSON, Chris a Kelly. SCOTTHANSON, c2005. *The cohousing handbook: building a place for community*. Rev. ed. Gabriola Island, BC: New Society Publishers. ISBN 08-657-1517-3.
- SMUTNÁ, Jitka, 2009. *Bytové družstevnictví z pohledu jeho vývoje a transformace*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Dagmar Špalková.
- SVÁTKOVÁ, Lucie, 2012. *Nové formy bydlení: Případová studie cohousingu*. Praha. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce Petra Špačková.
- TOURAINÉ, Alain, 2000. *Can we live together?: equality and difference*. Stanford: Stanford University Press. ISBN 08-047-4043-7.
- TELESIENE, Audrone a Matthias GROSS, 2016. *Green Europe: Environmental Behaviour and Attitudes in Europe in a Historical and Cross-Cultural Comparative Perspective* [online]. London: Routledge [cit. 2018-05-04]. ISBN 9781317301189. Dostupné z: <https://www.taylorfrancis.com/books/e/9781317301189>

Jmenný rejstřík

- Agger, Peder 10
- Andersen, Bente Hesselund 24
- Ardzijauskaitė, Vilma 15
- Bates, Albert 9, 17
- Beránek, Jan 25
- Bohuslav, Binka 20, 21, 25, 27
- Blažek, Jan 13, 16
- Beitske, Boonstra 31
- Bruun, Maja Hojer 30
- Bulín, Rostislav 35
- Doherty, Brian 19-21
- Duret, Charles 35
- Eyerman, Ron 9, 19, 21, 23, 24, 31
- Fagan, Adam 23, 26
- Farkas, Judit 9, 10, 13, 15-19, 55
- Gilman, Robert 15
- Gross, Matthias 28
- Gudmand-Høyer, Johan 32
- Guzik, Hubert 33
- Holub, Petr 33
- Holý, Ladislav, 27
- Chytilová, Jana 33
- Jackson, Hildur 15, 32
- Jackson, Ros 15, 32
- Jamison, Andrew 9, 10, 19, 21, 23, 24, 27, 30, 31
- Jehlička, Petr 23, 26
- Jørgensen, Michael Søggaard 24
- Kampmann, Jens 27
- Klaus, Václav 26
- Kovářová, Linda 35
- Meijering, Louise 14
- Moore, Kelly 19
- Nešpor, Zdeněk 33
- Novák, Arnošt 20, 21, 25-27, 34
- Patočka, Jakub 25
- Patras, Martin 34
- Petrusek, Miroslav 13, 16
- Pěťá, Petr 25
- Ruskin, John 18
- Sargisson, Lucy 10, 15, 18, 19, 54
- Scotthanson, Chris 16
- Scotthanson, Kelly 16
- Skořepa, Petr 35
- Smutná, Jitka 32
- Telešienė, Audronė 28
- Thoreau, Henry David 18
- Touraine, Alain 21
- White, Allan 19
- Whitman, Walt 18

Seznam tabulek a obrázků

Tab. 1: Srovnání Dánska a České republiky na základě vybraných environmentálních indikátorů..28

Obr. 1: Časová osa s výčtem nejdůležitějších okamžiků komunitního hnutí v Dánsku.....37

Obr. 2: Časová osa s výčtem nejdůležitějších okamžiků komunitního hnutí v Česku.....37

Přílohy

Příloha 1. Seznam eko-komunit v Dánsku (vzestupně dle data založení)

	Název	Vznik	Počet obyvatel	Web/ Facebook	Adresa	Pozn.
1	Kollektivet Maos Lyst	1968 / 1969	11 dospělých a 2 děti	http://maoslust.dk/	Hellerup	
2	Christiania	1969 / 1970	1000	http://www.christiana.org	København	
3	Det ny samfund thylejren	1970	?	http://www.123hjemmeside.dk/thylejren	Frøstrup	
4	Hesbjerg	1970	40	-	Blommens-lyst	
5	ToustrupMar k	1971	60, z toho skoro polovina děti	http://tousttrupmark.dk/	Sporup	
6	<i>Svanholm</i>	1978	85 dospělých 46 děti	http://svanholm.dk/	Skibby	
7	<i>Valsøilegaard</i>	1982	19 dospělých	-	Valsølille	
8	Tranehøj	1984	8 dospělých a 2 děti	http://tranehoej.dk/	Snertinge	
9	Andelsfore - ningen Baungaard	1985	8 dospělých 5 děti	http://baungaardandelsforening.dk/	Vejle	
10	Ananda Gaorii	1987	20 lidí	http://www.anandagaorii.dk/	Vig	
11	<i>Dyssekilde</i>	1987	140 dospělých, 60 děti	http://www.dyssekilde.dk/	Hundested	
12	Tornsbjerggård	1988	Hlavně dobrovolníci, stálých je 8 ale nebydlí tam všichni	http://www.tornsbjerggaard.dk/	Hundslund	1
13	Andelssamfun det i Hjortshøj	1992	300 (8 menších částí)	http://www.andelssamfundet.dk/	Hjortshøj	
14	Hertha Village Community	1995	76 dospělých, 36 děti, 26 mentálně postižených	http://www.hertha.dk/	Galten	2

¹ Zaměřeno na pobyty postižených osob, plánují se starat i o seniory

² Starají se o lidi se speciálními potřebami

	Název	Vznik	Počet obyvatel	Web/ Facebook	Adresa	Pozn.
15	Munksøgård	2000	225 (5 menších částí)	http://www.munksoegaard.dk/	Roskilde	3
16	Friland	2001	75 dospělých a 30 dětí	http://www.friland.org/?page_id=1216	Rønede	
17	Den Selvforsynende Landsby	2002	28 dospělých 40 dětí	www.selvforsyning.dk	Vester Skerninge	
18	Åbakkehuse	2004	16 dospělých a 9 dětí	http://www.aabakkehuse.dk/	Mern	
19	Fri & Fro	2004	46	https://sites.google.com/site/friunderhimen/	Nykøbing Sjælland	
20	<i>Hallingelille</i>	2005	<i>55 dospělých a 27 dětí</i>	http://www.hallingelille.dk/	<i>Ringsted</i>	
21	Himmerlands byen	2006	16 dospělých 11 dětí	http://www.himmerlandsbyen.dk/	Skørping	
22	Frikøbing	2007	35	http://frikoebing.dk/	Frederiksberg	4
23	Land.skab & Ro.laden	2013	13 dospělých a 3 dětí	http://www.landskab.dk/	Rønede	
24	<i>De Sydvendte spande</i>	2015	<i>8 dospělých</i>	-	<i>Langå</i>	
25	Økosam - fundet Soleng	2016	10 dospělých a 7 dětí	http://okosamfundet-soleng.dk/	Broager	5

³ Každá z 5 částí má jiný typ vlastnictví

⁴ Projekt, do kterého se může kdokoli přidat zakoupením pozemku

⁵ Čtyři rodiny koupily farmu a budují komunitu

	Název	Vznik	Počet obyvatel	Web/ Facebook	Adresa	Pozn.
26	Karise Permatopia	2017	Pro 140 dospělých a 60 dětí (od letošního září – října)	http://www.permatopia.dk/	Karise	6
27	Fejø Omstilling	?	14 domácností	http://www.fejoeomstilling.dk/	Fejø	
28	Sorø Økosamfund	?	20 a více rodin	-	Sorø	7

---

⁶ Ve výstavbě

⁷ Ve výstavbě

Příloha 2. Seznam eko-komunit v České republice (vzestupně dle data založení)

	Název	Vznik	Počet obyvatel	Web / Facebook	Adresa	Pozn.
1	Camphill na soutoku	1998	1 rodina se 4 dětmi, 11 uživatelů, 13 pracovníků	http://www.camphill.cz/	České Kopisty	8
2	Horní mlýn	2002	2 rodiny	http://www.hornimlyn.cz/	Křtiny	9
3	<i>Mlýn</i>	2003	10 dospělých 10 dětí		Okoř	
4	Bio-statek Valeč	2008	?	http://www.biostatek.cz/	Valeč	10
5	<i>Západní Sychrov</i>	2009	23 lidí	https://www.enklava.net/	Sychrov	
6	Osada - Bílé Karpaty	2010	V eko-osadě jen 1 rodina	http://www.ekovesnice.cz	Vrbovce a okolí	11
7	Komunitní dům na Žižkově	2010	10 dospělých	https://www.facebook.com/kockavtasce/	Praha	
8	9 pramenů	2012	5 rodin (výhledově)	http://www.9pramenu.cz/	U Nového Jičína	12
9	Tvořivý prostor Lorien	2013	?	https://www.facebook.com/lorien.330	Nenačovice	13
10	Sklenářka	2013	14 dospělých 1 dítě	http://www.sklenarka.cz/	U Kostelce nad Orlicí	

⁸ Součástí camphillského hnutí, pracují s lidmi s postižením

⁹ Občanské sdružení Horní mlýn

¹⁰ Ve vesnici spolupracuje více rodin a jednotlivců, soustřeďují se okolo bio-statku, na který přijíždějí i dobrovolníci z WWOOF. Spolupracují s neziskovou organizací na podporu udržitelného zemědělství AREA viva.

¹¹ Vznikající osada, lidé z okolí společně pracují současně na více projektech. Propagující přírodní stavitelství a život v aktivní komunitě.

¹² principy cohousingu

¹³ Jde o centrum pro pořádání sebe-rozvojových akcí a akcí posilujících komunitu. Sami sebe označují za dobré sousedy pečující o prostor pro milé návštěvy a akce.

	Název	Vznik	Počet obyvatel	Web/ Facebook	Adresa	Poznámka
11	Farma uchované semínko	2013	?	https://www.psfarm.cz	Mšecké Žehrovice	14
12	Hnízdo	2016	11-14 lidí	https://www.facebook.com/hnizdoukravaku/	Brno	15
13	Vila Flóra	2016	4 pracovníci	http://www.vilaflora.cz	Praha	16

---

¹⁴ křesťanská komunita, součást hnutí 12 kmenů

¹⁵ komunitní bydlení v pronajatém domě

¹⁶ komunitní centrum, nabízí možnost ubytování, vytváří různé produkty, pořádají akce pro veřejnost

ČESKÁ REPUBLIKA

Vila Sklenářka

Komunitní projekt v historické vile Sklenářka se nachází na odlehlém místě uprostřed orlických lesů. Sestává se ze dvou hlavních pilířů. Prvním je meditační centrum ve vile, které provozují zakladatelé komunity. Druhým pak společenství rodin a jednotlivců žijících na pozemcích a v domech patřících k vile. Vytvořit zde prostor pro komunitní bydlení nebylo původním záměrem zakladatelů komunity. Proto se tvoří živelně a osazenstvo je zde zatím relativně proměnlivé. V meditačním centru probíhají kurzy vaření a různorodé sebe-rozvojové workshopy pro veřejnost.

Komunitní dům - Praha Žižkov

Mladé osazenstvo komunitního domu v městském prostředí pražského Žižkova připomíná studentské spolubydlení, ze kterého toto společenství původně vzešlo. Od spolubydlení se ale liší tím, že se zde snaží komunitu aktivně budovat. Kromě pravidelných týdenních setkání často společně večeří a některé potraviny nakupují dohromady. Pod platformou Kočka v tašce pořádají v bytě koncerty, přednášky a workshopy pro veřejnost. Jedna z obyvatelek komunity provozuje stránku na Facebooku s názvem Komunitní vize: Chci žít v komunitě, která své fanoušky upozorňuje na akce související s komunitním bydlením a na nové komunitní projekty.

Mlýn v Okoři

Komunitu v historickém mlýně v Okoři u Prahy založil můj respondent se svojí partnerkou. Nahradil tak v tomto prostoru skupinu muzikantů, která starou mlýnici používala jako zkušebnu. Kromě společenství rodin žijících přímo na mlýně se podobně smýšlející lidé usidlují i v dalších domech v širokém okolí a postupně tak vytvářejí alternativní aglomeraci.

Enkláva Sychrov

Komunita sdružená okolo pozemků u severočeského Sychrova se sestává z velmi rozmanité skupiny lidí. S nápadem založit část obce, ve které budou namísto klasických řadových domků stát různá obydlí s prvky přírodního stavitelství, přišel můj respondent. Postupně sehnal lidi, kteří měli zájem pozemky koupit a něco si na nich postavit. Na místě zatím žijí jen někteří z nich. Jiní, kteří mají zájem pozemky koupit v budoucnu nebo už pozemek vlastní, ale ještě na něm nemají postavený dům, na místo dojíždí. Společně pořádají různé akce a část z nich kromě toho obhospodařuje i přilehlý sad.

DÁNSKO

De Sydventde spande

Staré hospodářské stavení i s přilehlým sadem a pozemky vlastní společně skupina mladých lidí. Někteří z nich ještě studují a většina z nich nemá stálou práci a věnuje se naplno práci pro komunitu. Pěstují si zeleninu, obilí a chovají ovce. Zatím žijí povětšinou společně v domě s jednou kuchyní a koupelnou. Postupně ale v okolí budují obytné maringotky. Mají téměř absolutně sdílenou ekonomiku. Sdílení je tu ale založeno na dobrovolném principu, takže nemusejí sdílet všechny své příjmy. Společně se snaží minimalizovat náklady na život. Téměř všechny potraviny si buď vypěstují, nebo získávají prostřednictvím dumpster-divingu.

Hallingelille

Ekovesnice Hallingelille je založena na susedských principech co-housingu. Obyvatelé mají vlastní bytové jednotky nebo domy, které spolu tvoří ekologickou čtvrť. Mají jeden komunitní

dům, ve kterém probíhá společné vaření, schůze a další akce. O chod komunity se starají její obyvatelé prostřednictvím různě zaměřených skupin a všichni se také zapojují do rozhodování o směřování komunity.

Valsølillegård

Komunita vznikla, když se do historického statku na jihu Dánska přistěhovalo několik alternativně smýšlejících mladých párů, které objekt i s přílehlými pozemky koupili. Původně plánovali být ekonomicky soběstační a pracovat především pro komunitu. Po čase však všichni z nich přešli i k práci mimo komunitu. I tak se ale někteří z nich aktivně věnují pěstování plodin pro komunitu. V začátcích žili všichni společně v jednom domě, dnes má každá rodina v objektu svoji bytovou jednotku. Společně sdílí kancelář, prostory dílny, saunu, skleníky a pozemky. Mají také „obchůdek“, do kterého ve velkém nakupují zásoby a jednotlivci si je poté podle potřeby odebírají. Komunitu nyní obývají především starší páry, jejichž děti už z domu odešli.

Svanholm

Eko-vesnice Svanholm je ve srovnání s ostatními navštívenými projekty v mnoha ohledech výjimečná. Jako jediní se ve velkém věnují produkci organických potravin nebo společně sdílejí 80% svých příjmů. Za toto sdílení zajišťuje komunita na oplátku svým členům kromě bydlení i množství služeb navíc, například jídlo nebo mateřskou školu. Důležitou roli ve fungování komunity hrají jednotlivé skupiny zaměřené vždy na určitou problematiku (vzdělání, produkce, finance...).

Dyssekilde

Dyssekilde je jednou z nejstarších a největších eko-komunit v Dánsku. Je rozdělena do šesti obytných částí, jejichž obyvatelé se pravidelně scházejí a rozhodují o dění v dané části. Lidé z eko-vesnice aktivně ovlivňují dění v okolních částech vesnice Torup kde založili například mateřskou školu nebo environmentální kancelář – neziskovou organizaci propagující udržitelný styl života a přírodní stavitelství. V eko-vesnici se pravidelně pořádají akce pro veřejnost, na které se sjíždí lidé z celého Dánska.

Příloha 4. Otázky polo-strukturovaného rozhovoru

1. Jak komunita vznikla?
2. Byl/la jste při zakládání této komunity?
3. Odkud jste čerpali inspiraci? / Kdo byli lidé, kteří to tu založili?
4. Proč jste se vy rozhodl/la žít v komunitě?
5. Je vaše komunita součástí GEN?
6. Měla vaše komunita při zakládání nějaké kontakty s Gaya Trustem? (u dánských komunit)
7. Jste v kontaktu s dalšími komunitami v zemi? (případně u Dánska, jste v LØS?)
8. Myslíte si, že komunity v zemi utváří hnutí?
9. Jaká zaměstnání mají lidé v komunitě? Je na nich něco typického?
10. Máte nějakou ideologii, na které se komunita zakládá?
11. Máte vytyčena nějaká pravidla, která se musí členové komunity dodržovat?
12. Sledujete co se ve vaší zemi děje v problematice životního prostředí?
13. Jste, jako komunita, ve spojení s nějakými environmentálně zaměřenými neziskovými organizacemi?
14. Jste vy sám/sama ve spojení s nějakými environmentálně zaměřenými organizacemi?
15. Účastníte se někdy demonstrací nebo přímých akcí spojených s environmentální tematikou?
16. Účastní se ostatní lidé z komunity nějakých demonstrací, přímých akcí spojených s environmentální tematikou?
17. Řekla byste o lidech z komunity, že jsou aktivisté?
18. Řekla byste o sobě, že jste aktivista/ka?
19. Snažíte se nějakým způsobem ovlivňovat, co se kolem děje v souvislosti s environmentálními problémy?
20. Máte nějaké spojení s lokální politikou?
21. Chcete být svým životním stylem inspirací pro okolí?
22. Jezdí do vaší komunity lidé, kteří plánují v budoucnu založit něco podobného?
23. Pořádáte v komunitě akce?
24. O jaký typ akcí se jedná?
25. Jsou tyto akce určeny pouze pro členy komunity nebo jsou otevřené i pro veřejnost?
26. Je o tyto akce zájem?

Příloha 5. Informace o rozhovorech

ČESKÁ REPUBLIKA

Vila Sklenářka

Rozhovor byl veden s jedním ze zakladatelů meditačního centra. V místě jsem v říjnu 2017 strávila tři dny v rámci pracovního víkendu. Lepší vhléd do komunity jsem tedy získala i prostřednictvím neformálních rozhovorů se členy uskupení během pobytu a také díky aktivnímu zapojení do jeho chodu.

Komunitní dům – Praha Žižkov

Rozhovor trávající 40 minut se uskutečnil v září 2017. Zajímavé a myslím, že pro širší vhléd do dění v komunitě přínosné bylo, že současně byli můmi respondenty hned tři obyvatelé domu. Šlo o trojici lidí, která s nápadem založit komunitu podobně smýšlejících lidí v roce 2010 přišla. V této komunitě jsem strávila jedno dopoledne.

Mlýn v Okoři

Rozhovor se zakladatelem místní komunity jsem vedla v lednu 2018. Jednalo se tak o poslední rozhovor, který se k účelům tohoto výzkumu uskutečnil. Rozhovor trval 53 minut a v komunitě jsem celkem strávila jedno odpoledne.

Enkláva Sychrov

Rozhovor neprobíhal v místě komunity, ale v čajovně v Praze. To proto, že ačkoliv můj respondent již pozemek v Sychrově vlastní, stále pracuje v Praze a do Sychrova dojíždí. Rozhovor se odehrál v prosinci 2017 a trval 50 minut.

DÁNSKO

De Sydventde spande

V této komunitě jsem strávila nejvíce času ze všech uskupení. Navštívila jsem ji celkem dvakrát. Poprvé v době před výzkumem, v únoru 2017, jsem tu strávila celý měsíc. Podruhé jsem se vrátila už v rámci svého výzkumu v červenci 2017, kdy jsem provedla rozhovor s hlavním iniciátorem celého projektu. Ten trval 35 minut. Podruhé jsem v komunitě strávila pět dní.

Hallingelille

Rozhovor v Hallingelille proběhl v průběhu mého pobytu v komunitě Valsølillegård. Jak můžete vidět na mapě, tyto komunity se nacházejí velmi blízko u sebe. A protože ve Valsølillegård jsem trávila několik dní, rozhodla jsem se navštívit i eko-vesnici Hallingelille. Rozhovor byl veden se starší ženou, která se do eko-vesnice přistěhovala až několik let po jejím založení. V komunitě jsem strávila celé odpoledne, respondentka mě po ní provedla a ukázala mi společné prostory i svoji bytovou jednotku. Rozhovor jsem vedla v červenci 2017 a trval 45 minut.

Valsølillegård

V komunitě jsem strávila tři dny. Měla jsem tak možnost provést rozhovor nejen s mojí hostitelkou - respondentkou, která se do komunity přistěhovala několik let po založení, tak i s jednou ze zakladatelek společenství. Každý rozhovor trval asi 40 minut a oba proběhly v červenci 2017.

Svanholm

Respondentem rozhovoru byla v tomto případě starší žena původem z Nizozemska, která se do komunity nastěhovala před šesti lety. Bohužel z technických důvodů se nezachovala

nahrávka tohoto rozhovoru, a tak jsem při zpracovávání informací z komunit čerpala pouze z vlastních ručně psaných poznámek a ne z přepisu rozhovoru. V komunitě jsem strávila dva dny a zúčastnila jsem se i jedné akce, při které jsem měla možnost vést neformální rozhovor i s jedním ze zakladatelů této komunity.

Dyssekilde

Jednalo se o vůbec první rozhovor, který jsem v rámci výzkumu provedla. Trval 42 minut a jeho respondentkou byla starší žena, která v eko-vesnici žije deset let. V Dyssekilde jsem strávila jedno dopoledne v červenci 2017.

Zadání bakalářské práce

MASARYKOVA UNIVERZITA
Fakulta sociálních studií
Katedra environmentálních studií

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Pro: Klára Slavičková

UČO: 433191

Imatrik. ročník: 2014/2015

Vedoucí katedry Vám ve smyslu studijních předpisů o státních závěrečných zkouškách určuje

Téma bakalářské práce: Hodnocení vztahu mezi stupněm vývoje environmentálního hnutí a popularitou eko-komunit. Srovnání Dánska a České republiky

Téma bakalářské práce v angličtině: Evaluation of a connection between stage of development of environmental movement and popularity of eco-communities. Comparison of Denmark and Czech republic

Zásady pro vypracování:

Posluchač(ka) zpracuje bakalářskou práci při využití všech svých věcných i metodologických znalostí a dostupné literatury. Nedílnou součástí práce jsou i její stručná **anotace, index a seznam použité literatury** (blíže viz "Pravidla k vypracování bakalářské práce").

Rozsah bakalářské práce: 10 000 – 17 000 slov.

Pokyny pro vypracování:

Cíle práce:

Zhodnotit a popsat vztah mezi stupněm vývoje environmentálního hnutí a popularitou komunitní formy environmentálně udržitelného životního způsobu.

Osnova:

Úvod + struktura
- kontextu výzkumu environmentálního hnutí a ekokomunit.
Teoretická část
- vymezení pojmů, historická analýza vývoje environmentálního hnutí, analýza milníků vývoje komunitního hnutí
Metodologie
- metodologie empirického výzkumu - polostrukturované rozhovory se členy eko-komunit

Výsledky + interpretace
Diskuze
- limity výzkumu, rozšíření do budoucna
Závěr

Ve své práci posluchač(ka) vyjde především z těchto zdrojů:

Fellowship for Intentional Communities [online]. USA [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: <http://www.ic.org/>

Global Ecovillage Network [online]. UK: GEN-Global Ecovillage Network, 2014 [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: <http://gen.ecovillage.org/>

FAGAN, Adam. *Environment and democracy in the Czech republic: the environmental movement in the transition process*. Cheltenham: Edward Elgar, 2004. ISBN 1-85898-876-4.

BINKA, Bohuslav. *Zelený extremismus: ideje a mentalita českých environmentálních hnutí*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4791-4.

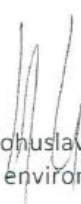
DALTON, Russell J., Steve RECCHIA a Robert ROHRSCHEIDER. The Environmental Movement and the Modes of Political Action. *Comparative Political Studies* [online]. 2003, 36(7), 743-771 [cit. 2017-03-05]. DOI: 10.1177/0010414003255108. ISSN 0010-4140. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0010414003255108>

BLAŽEK, Jan. 2015. Komunitní forma environmentálně udržitelného životního způsobu. Pracovní text pro projekt ECOLIFETIME, GA ČR GA15-05552S, 17 s.

Datum zadání: 3.3.2017

Jan Blažek

Určený vedoucí bakalářské práce

doc. Mgr. Bohuslav Binka, Ph.D.
Vedoucí katedry environmentálních studií